

Lotta-Karoliina Anttila

KARJASILLAN KIRJASTON KOKOELMAN TARKASTELU

Kelluvan kokoelman kehittyminen, muuttuminen ja muotoutuminen remontin jälkeen

KARJASILLAN KIRJASTON KOKOELMAN TARKASTELU

Kelluvan kokoelman kehittyminen, muuttuminen ja muotoutuminen remontin jälkeen

Lotta-Karoliina Anttila
Opinnäytetyö
Kevät 2020
Kirjasto- ja tietopalveluala
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä(t): Lotta-Karoliina Anttila

Opinnäytetyön nimi: Karjasillan kirjaston kokoelman tarkastelu: Kelluvan kokoelman kehittyminen, muuttuminen ja muotoutuminen remontin jälkeen

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Työn valmistusluku ja -vuosi: Kevät 2020

Sivumäärä: 44 + 2

Opinnäytetyön aiheena on Karjasillan kirjaston kokoelman kehittyminen, muuttuminen ja muotoutuminen. Opinnäytetyössä tarkoituksena on tarkastella ja selvittää, miten kirjaston kokoelma kehityy ja muuttuu Karjasillan kirjastossa. Tarkoituksena on myös etsiä syitä, miksi kokoelma muuttuu tietyllä tavalla tai tiettyyn suuntaan, ja pohtia niitä. Tavoitteena on hahmottaa ja ymmärtää, miten kokoelma muuttuu ja ”elää” kirjaston ja sen asiakkaiden mukana, sekä pohtia mahdollisia vaihtoehtoja, mihin tuloksia voisi hyödyntää ja käyttää jatkossa. Opinnäytetyössä otetaan huomioon myös kellutus ja sen vaikutus kokoelmaan, koska tutkimuksen kohdekirjasto ja koko Oulun kirjastoverkosto käyttää kokoelmissaan kellutusmenetelmää.

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu teoksista, artikkeleista ja muista lähteistä, jotka liittyvät kirjaston kokoelmiin ja kellutukseen. Tietoperustaan kuuluu lisäksi teoksia ja artikkeleita, jotka käsittelevät Oulun kaupunginkirjastoa ja Karjasillan kirjastoa sekä niiden historiaa. Opinnäytetyön alkupuolella esitellään Karjasillan kirjasto ja Oulun kaupunginkirjasto yleisesti sekä avataan ja käydään läpi kokoelmiin ja kellutukseen liittyviä käsitteitä ja näkökulmia.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytetään tilastollista tutkimusmenetelmää. Lisäksi opinnäytetyössä käytetään tutkimusstrategiana tapaustutkimusta. Aineistonhankintamenetelminä käytetään kokoelma- ja käyttötilastojen sekä -raporttien seuranta ja tutkimuskirjaston henkilökunnalle suunnattua strukturoitua lomakehaastattelua. Opinnäytetyössäni keskitytään kirjaston kokoelman tutkimiseen, joten opinnäytetyöni kuuluu myös kokoelmatutkimuksen piiriin. Kokoelmaa tarkastellaan omana kokonaisuutenaan kokoelmalähtöisesti sekä kokoelman käytön näkökulmasta. Käytäjänäkökulma tulee lyhyesti esille tutkimuksen haastatteluosuudessa.

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että kokoelmassa on tapahtunut niin kehitystä kuin muutostakin. Kehitys on ollut suurimmaksi osaksi kasvusuuntaista, mutta joissakin kokoelman osissa tuli ilmi myös vähenemistä. Kellutus on vaikuttanut kirjaston kuljetusten määriin ja aineiston käsittelyyn. Kellutuksen myötä kokoelmassa on esiintynyt osittain myös tulvimista.

Asiasanat: kokoelmat, kokoelmatyö, kelluva kokoelma, yleiset kirjastot

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Author(s): Lotta-Karoliina Anttila

Title of thesis: Inspection of Karjasilta library's collection: Development, change and formation of a floating collection after renovation

Supervisor(s): Jorma Niemitalo

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020 Number of pages: 44 + 2

The subject of the thesis is the change, formation and development of Karjasilta library's collection. The purpose of the thesis is to examine and investigate how the collection changes and evolves in Karjasilta library. Another purpose is to find reasons why the collection is changing in a certain way or going into a certain direction, and to ponder on those reasons. The objective is to perceive and understand the ways a collection changes and "lives" alongside a library and its patrons, and to find different ways and options in which the results of the thesis could potentially be utilized. Floating and its effect on the collection is also acknowledged and considered because the collection the thesis examines is a floating collection.

The basis and theory for the thesis consists of books, articles and other bibliography which include information about library collections and floating collections. The information base also includes books, articles and documents on Oulu City Library and Karjasilta library and their history. Oulu city Library and Karjasilta library are introduced and different concepts and aspects of collections and floating are defined and considered in the theory part of the thesis.

The research method used in this thesis is quantitative method. The research strategy chosen for the thesis is case study. Material for the research was acquired from collection and collection use statistics and reports. Material was also gathered from a structured form interview which was made for the research library's employees. The thesis focuses on examining a library collection which makes it also a part of collection analysis. The collection in the thesis is examined from the aspect of the collection and the use of the collection. The collection's user aspect is mentioned briefly in the interview part of the thesis.

The results of the research showed that there have been both development and change in the collection. The development has been mostly upward, but some parts of the collection also showed a decrease. Floating has affected the volumes of the library's deliveries and the handling of the material. Flooding has also occurred partly in the collection.

Keywords: collections, collection work, floating collection, public libraries

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TOIMEKSIANTAJAN JA KOHDEKIRJASTON ESITTELY	7
2.1	Oulun kaupunginkirjasto ja pääkirjasto	7
2.1.1	Oulun kirjastotoiminnan ja pääkirjaston historiaa	8
2.2	Karjasillan kirjasto	8
2.2.1	Karjasillan kirjaston historiaa	9
2.2.2	Peruskorjaus ja uudistukset	9
3	KOKOELMATERMEJÄ	11
3.1	Kokoelma	11
3.2	Kokoelmatyö	12
3.3	Kokoelmien kehittäminen, hallinta ja arviointi	13
3.4	Kokoelmatutkimus	14
4	KELLUVA KOKOELMA JA KELLUTUS	16
4.1	Kelluvan kokoelman ja kellutuksen historiaa	16
4.2	Bartlettin näkökulma kellutukseen	17
4.3	Weberin näkökulma kellutukseen	18
4.4	Oulun kaupunginkirjasto ja kellutus	19
5	TUTKIMUS	20
5.1	Tutkimusongelmat ja tutkimusmenetelmät	20
5.2	Tutkimuksen toteutus	21
6	TULOKSET	23
6.1	Kokoelman koko	23
6.2	Kokoelman käyttö, kuljetukset, poistot ja tasapainotuslista	26
6.3	Kirjaston henkilökunnan haastattelu	34
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
8	POHDINTA	40
	LÄHTEET	42
	LIITTEET	45

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä tarkastellaan ja tutkitaan Karjasillan kirjaston kokoelman kehittymistä ja muutostumista tietyn ajanjakson aikana. Opinnäytetyö on tutkimusmenetelmältään määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus ja tutkimusstrategialtaan tapaustutkimus. Toimeksiantajana on Oulun kaupunginkirjasto, joka myös ehdotti ja antoi aiheen opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyöhön valitsin toimeksiantajan tarjoaman aiheen, koska se vaikutti kiinnostavalta ja olin jo miettinyt aiemmin, että haluaisin tehdä opinnäytetyöni aiheesta, joka liittyisi jollakin tavalla kokoelmiin ja niiden tutkimiseen. Opinnäytetyön tutkimuskohdekirjastoksi päättyi Karjasillan kirjasto, koska sen tutkimiselle oli tarvetta ja kiinnostusta toimeksiantajan puolelta. Karjasillan kirjasto oli hyvä kohdekirjasto myös tutkimuksen aiheita ajatellen. Kokoelman tutkiminen oli luontevaa ja helppoa aloittaa kirjaston remontin jälkeen heti ensimmäisenä avajaispäivänä. Erityisen kiinnostavaa oli myös se, että sain seurata uudistetun ja juuri uudelleen avatun kirjaston ensimmäisiä vaiheita kokoelman tutkimisen kautta.

Opinnäytetyössä tutkitaan tilastojen, raporttien, haastattelun ja muun tietopohjan avulla kohdekirjaston kokoelman muutostumista ja kehitystä. Tilastoja ja raportteja otettiin säännöllisin väliajoin ja laajasti, jotta kokoelmasta saataisiin tarkkaa ja ajankohtaista tietoa kuukausittain. Tilastojen ja raporttien avulla saatiin tietoa myös kokoelman käytöstä ja liikkuvuudesta. Opinnäytetyön tietopohjan lähteinä on käytetty kirjoja, artikkeleita, opinnäytetöitä ja muita verkkoaineistoja, jotka käsittelevät lähinnä kirjastojen kokoelmiin liittyviä asioita, kuten kokoelmatyötä, kokoelman arviointia, kokoelmatutkimusta, kellutusta ja myös kokoelmia yleisesti.

2 TOIMEKSIANTAJAN JA KOHDEKIRJASTON ESITTELY

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Oulun kaupunginkirjasto. Toimeksiantajan puolelta ohjaajina toimivat Kirsi Kallioniemi ja osittain myös Minna Männikkö. Työn aihe sovittiin Minna Männikön kanssa, jonka jälkeen opinnäytetyöprosessia ohjasi kirjastonhoitaja Kirsi Kallioniemi. Tutkimuksen ja opinnäytetyön kohdekirjastona toimi Karjasillan kirjasto.

2.1 Oulun kaupunginkirjasto ja pääkirjasto

Oulussa on kaikkiaan 24 kirjastoa: Oulun pääkirjasto ja 23 lähikirjastoa, jotka sijaitsevat eri puolilla Oulun kaupunkia. Lisäksi Oulun kaupunginkirjastolla on kolme kirjastoautoa: Teuvo, Onneli ja Akseli. Oulun kaupunginkirjasto kuuluu OUTI-kirjastoihin. OUTI on Oulun seudun kirjastojen yhteinen kirjastoverkko, johon kuuluvat Oulun kirjastojen lisäksi Hailuodon, Iin, Kempeleen, Kuusamon, Lumingan, Lumijoen, Muhoksen, Pudasjärven, Pyhäjoen, Raahen, Siikajoen, Taivalkosken, Tyrvävän, Utajärven ja Vaalan kirjastot. (Oulun kaupunki 2019, viitattu 13.12.2019.)

Oulun pääkirjasto sijaitsee kaupungin keskustassa Pokkisen kaupunginosassa. Pääkirjastorakennus on rakennettu vuonna 1982 ja sen ovat suunnitelleet arkkitehdit Marjatta ja Martti Jaatinen. Oulun pääkirjaston palveluihin kuuluvat muun muassa lehtisali, lukusali, näyttelytilat, ryhmätyötila, tapahtumatalo, satusoppi, nuorten tila, studio, kotipalvelu, tietokoneet, kassapalvelu, skannerit sekä kopiokone. (Kirjastot.fi 2019, viitattu 13.12.2019.)

Oulun kaupunginkirjaston kokoelmiin on kuulunut vuonna 2018 yhteensä 894 646 teosta. Suurin osa kokoelmasta koostuu kirjoista, joita oli vuonna 2018 kokoelmissa kaikkiaan 747 123 kappaletta. Kokoelmiin kuului myös 78 500 kappaletta musiikkiäänitteitä, 25 778 kappaletta nuotteja ja partituureja, 18 174 kappaletta videotallenteita, 16 771 kappaletta muita äänitteitä ja muita aineistoja 8300 kappaletta. Samana vuonna kirjastojen kokoelmiin on tehty hankintoja yhteensä 63 460 ja poistoja 76 677 kappaletta. Vuonna 2018 Oulun kaupunginkirjastoissa on ollut yhteensä 202 sanomalehteä ja 1695 aikakauslehteä. (Kirjastot.fi 2019, viitattu 13.12.2019.)

2.1.1 Oulun kirjastotoiminnan ja pääkirjaston historiaa

Oulussa kansankirjaston on mainittu aloittaneen toimintansa vuonna 1856, vaikkakin ensimmäinen luotettava tieto kansankirjaston toiminnasta on tammikuulta 1860. Silloin oululainen sanomalehti *Oulun Wiikko-Sanomia* ilmoitti työkansalle tarkoitetun kirjaston olevan valmis. Alun jälkeen kirjaston toiminta oli melko vähäistä, kunnes kirjasto siirtyi Kasvatusopillisen yhdistyksen haltuun vuonna 1867. Kirjastotoiminnan kasvua auttoi myös se, että kirjasto alkoi saada 1870-luvulla avustusta julkisista varoista. (Niskala 2007, 13.)

Kirjastotoiminta sai kunnolla alkunsa kuitenkin vasta hieman myöhemmin, vuonna 1877, jolloin Oulun kaupungin hallinnoima Kansankirjasto ja lukusali aloitti toimintansa Heinätorin kansakoulussa. Sen jälkeen vuosina 1899-1981 kirjasto ehti toimia Oulun keskikaupungilla, Ainola-huvilassa, väliaikaisesti nahkatehtaan huoneistossa ja Ainolan maakuntatalossa. Vuosien kuluessa myös Ainolan maakuntatalon tilat kävivät kirjastolle ahtaiksi. Uutta kirjastorakennusta oli suunniteltu jo jonkin aikaa, ja vuonna 1979 Oulun kirjastotalolle myönnettiin rakennuslupa. Uusi kirjastorakennus valmistui marraskuussa 1981. (Niskala 2007, 14-51.) Uuden rakennuksen myötä kirjaston tilat moninkertaistuivat ja uuteen kirjastoon suunniteltiin ja rakennettiin muun muassa musiikkiosasto (Kirjastovirma 2019, viitattu 14.12.2019). Kirjastorakennus sijoitettiin Vänmanninsaareen Kaarlenväylälle, jossa Oulun pääkirjasto toimii edelleen (Niskala 2007, 51).

2.2 Karjasillan kirjasto

Karjasillan kirjasto on Oulun kaupunginkirjastoon kuuluva lähikirjasto, joka sijaitsee Oulussa Karjasillan kaupunginosassa Pohjankartanon koulurakennuksessa. Samassa rakennuksessa toimivat kirjaston lisäksi Pohjankartanon koulu, Oulu-opisto, Oulun konservatorio ja Madetojan musiikkilukio (Partanen 2019, 23). Karjasillan kirjaston tarjoamiin palveluihin kuuluvat yleiset kirjastopalvelut, digituki, kassapalvelu, monitoimitila, satutunnit, lukupiirit, tietokoneet, skannerit, kopiokone, kierrätyskärry ja langaton panOULU-verkko (Kirjastot.fi 2019, viitattu 14.12.2019).

2.2.1 Karjasillan kirjaston historiaa

Sotien jälkeen Ouluun syntyi useita uusia esikaupunkialueita. Kirjaston piireissä huomattiin, että kaupunkiin tarvittaisiin sivukirjastoverkosto, koska pääkirjastoon kulkeminen oli hankalaa ja välimatkatkin saattoivat olla pitkiä. Sivukirjastoverkostoa suunniteltaessa ja tehtäessä ajateltiin erityisesti lapsia ja nuoria, joille haluttiin tarjota sopivaa ja laadukasta lukemista. Juuri sen vuoksi monia sivukirjastoja rakennettiin koulujen yhteyteen. (Niskala 2007, 36.)

Oulun kaupungin ensimmäinen sivukirjasto oli Karjasillan kirjasto, joka avautui asiakkaille vuonna 1951. Karjasillan sivukirjasto sijaitsi Teuvo Pakkalan koulun kellarikerroksessa. Päivisin kirjastoa käyttivät opettajat oppilaineen ja iltaisin kirjastossa kävi aikuisväestöä. Kirjaston lainattu aineisto oli suurimmaksi osaksi kaunokirjallisuutta, mutta suosittuja olivat myös muun muassa historialliset kirjat ja muistelmateokset. Karjasillan sivukirjastosta syntyi vilkas ja suosittu paikka. Kirjaston tilat olivat kuitenkin liian ahtaat, joten kirjasto sai vuonna 1960 tilavamman huoneiston. (Niskala 2007, 37.)

Vuonna 1967 Karjasillan kirjasto sai täysin uudet tilat Pohjankartanon monitoimitalosta. Samassa rakennuksessa toimivat myös kansalaiskoulu ja työväenopisto. Uuden kirjastotilan yhteyteen sijoitettiin kaupunginkirjaston musiikkiosasto ja musiikkihuone. Musiikkiosastolla ja musiikkihuoneessa oli muun muassa kolme levysoitinta, magnetofoni, kuulokevahvistimia, kaiuttimia, kuuntelupöytä sekä kuulokkeita. (Niskala 2007, 40.) Nykyisin Karjasillan kirjastossa on edelleenkin musiikkikokokelehti, mutta musiikkihuonetta ei enää ole (Partanen 2019, 22). Karjasillan kirjasto on myös muuttanut sivukirjastosta lähikirjastoksi, kuten muutkin Oulun sivukirjastot (Niskala 2007, 40).

2.2.2 Peruskorjaus ja uudistukset

Pohjankartanon peruskorjauksen takia Karjasillan kirjasto suljettiin marraskuussa 2017 ja avattiin uudelleen käyttöön 17.6.2019. Kirjaston peruskorjauksen lisäksi uusittiin ilmastointi, ikkunat, lattiat, WC-tilat sekä sähkö- ja dataverkko. Uudistettuun kirjastoon on hankittu muun muassa henkilönostin, työskentelypöytiä, uusi asiakaspalvelutiski ja uudet lainaus- ja palautusautomaatit. Kirjaston musiikkihuoneesta tehtiin monitoimitila, joka toimii nuorisotilana ja myös kirjaston tapahtumatilana. (Partanen 2019, 22.)

Syyskuusta 2019 lähtien kirjastossa on ollut asiakkaiden käytössä myös omatoimikirjasto, joka on avoinna joka päivä klo 7-21. Normaalien aukioloaikojen ulkopuolella omatoimikirjastoon pääsee sisään kirjastokortilla ja siihen liitettyllä henkilökohtaisella PIN-koodilla. (Partanen 2019, 22.) Myös kirjaston uusia lainausautomaatteja käytettäessä tarvitaan kirjastokortin lisäksi kyseistä PIN-koodia. PIN-koodin lisäyksen jälkeen lainausautomaatin tietoturva on entistä parempi. (Kaleva 2019, viitattu 14.12.2019).

3 KOKOELMATERMEJÄ

Niin Wilén (2007, 7) kuin Johnsonkin (2004, 9) mainitsevat, että ilman kokoelmaa ei ole kirjastokaan. Kokoelma on siis olennainen osa kirjastoa ja kirjaston olemassaolon kannalta välttämätön asia. Kokoelman voidaankin ajatella olevan kirjaston ydin tai sydän, jonka ympärille kaikki muu rakentuu ja muotoutuu. Juuri siksi onkin tärkeää, että kokoelmia kehitetään, hoidetaan, ylläpidetään, tutkitaan ja arvioidaan.

3.1 Kokoelma

Kirjaston kokoelma on perinteisesti tarkoittanut tiedon organisoimista ja tiedon saatavuuden ja löytyvyyden parantamista käyttäjälle (Wilén & Kortelainen 2007, 10). Kirjaston kokoelma voidaan ymmärtää myös niin, että se tarkoittaa kirjaston hankkimia aineistoja (Oulun kaupunki 2019, viitattu 11.3.2019). Toisaalta taas käytännön työn näkökulmasta *kokoelma*-termi tarkoittaa täyttä toimintaa (Wilén & Kortelainen 2007, 10). Kokoelma on siis terminä joustava ja se voidaan ymmärtää monin tavoin ja monesta eri näkökulmasta. Wilén (2007, 26) mainitseekin, että kokoelmakäsitteistä ei ole olemassa oikeita tai virallisia määritelmiä, jotka kaikki hyväksyisivät.

Kokoelmia on monenlaisia, mutta erityisesti kirjastoon liittyvän *kokoelma*-termin määritelmässä mainitaan usein tiedot ja aineistot, joista kokoelmat yleisesti koostuvat. Kirjaston kokoelmista puhuttaessa esille tulee myös usein kokoelman käyttö ja käyttäjät sekä kokoelman asiakaslähtöisyys. Kirjaston kokoelmat ovat olemassa sen käyttäjiä varten, joten on tärkeää muistaa myös kokoelmien ja käyttäjien välinen läheinen vuorovaikutussuhde. Toisaalta kokoelmaa on tärkeää tarkastella myös omana itsenäisenä kokonaisuutena, jolloin keskitytään lähinnä vain itse kokoelmaan, ei sen käyttöön tai käyttäjiin.

Kokoelmat ovat muuttuneet merkittävästi viime vuosikymmenien aikana. Perinteisten painettujen kokoelmien rinnalle ovat tulleet sähköiset julkaisut ja kokoelmat, kuten e-kirjat ja e-lehdet. Samalla myös kokoelmien rakentaminen ja säilyttäminen muuttuvat jatkuvasti. Kaikista näistä muutoksista huolimatta kirjastojen perustehtävä pysyy samana. (Wilén & Kortelainen 2007, 17.)

Kirjastojen tehtävänä on varmistaa ja huolehtia siitä, että muistiinmerkitty ja kaikessa muodossa oleva tieto hankitaan, organisoidaan, tarjotaan saatavaksi, säilytetään ja samanaikaisesti pyritään säästämään käyttäjän aikaa ja vaivaa sekä maksimoimaan toiminta kirjaston kannalta mahdollisimman kustannus-tulokselliseksi (Johnson 2004, 27).

3.2 Kokoelmatyö

Kokoelmatyö voidaan määritellä ja ymmärtää kahdella eri tavalla. Se voi tarkoittaa joko päivittäin tapahtuvaa työtä, jota kirjastoammattilaiset tekevät kokoelmien parissa tai pohdintaa kokoelmista. Kokoelmatyön päivittäiseen työhön kuuluu muun muassa poistot, siirrot, hyllytys, aineistojen korjaaminen, uutuusaineistojen käsittely ja yleinen kokoelmiin liittyvä järjesteleminen. Kokoelmaa ja sen luonnetta pohdittaessa voidaan kysyä esimerkiksi miten lähestyttäviä kokoelmat ovat. Pohdinnassa tulisi ottaa huomioon kirjaston sisäisten toimijoiden lisäksi myös kirjaston käyttäjät eli asiakkaat. Toisaalta kokoelmatyöhön liittyy vahvasti myös kokoelmatutkimus. (Wilén & Kortelainen 2007, 8, 18.) Kokoelmatyön osa-alueisiin kuuluvat yleensä aineiston valinta ja hankinta, arviointi, karsiminen sekä varastoiminen (Kotila 2013, viitattu 12.3.2020).

Opinnäytetyön kohdekirjaston eli Karjasillan kirjaston sekä kaikkien muidenkin Oulun kaupungin kirjastojen kokoelmaan sisältyy kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta, lehtiä, karttoja, nuotteja, musiikkiäänitteitä ja muita äänitteitä, pelejä, elokuvia, muita kuvataallenteita, mikrofilmejä sekä verkkoaineistoa. Kokoelma painottuu erityisesti suomenkieliseen kauno- ja tietokirjallisuuteen, mutta kokoelmaan sisältyy runsaasti muitakin aineistotyyppisiä ja kieliä. (Oulun kaupunki, viitattu 14.3.2020.)

Suomenkielistä kauno- ja tietokirjallisuutta hankitaan kattavasti eri kirjailijoilta ja aihealueista. Vieraskielisiäkin kirjoja hankitaan, ja erityisesti englanniksi. Omakustanteisia aineistoja hankitaan paikallisilta tekijöiltä. Aineiston valinnassa ja kokoelman sisällössä huomioidaan myös erityisryhmät, joille hankitaan muun muassa isotekstisiä kirjoja ja Celia-kirjaston tarjoamia äänikirjoja. E-kirjoista kirjasto valitsee kokoelmaansa sellaiset, jotka sopivat kirjastokäyttöön. Oppi- ja kurssikirjoja hankitaan kokoelmaan kysynnän ja kiinnostuksen perusteella. Kirjaston lehtivalikoimaan hankitaan tärkeimmät kotimaiset sanomalehdet ja aikakauslehdet sekä paikallislehtiä. Lehtikokoelmiin hankitaan myös ulkomaalaisia lehtiä usealla eri kielellä. Kirjaston musiikkikokoelmaan sisältyy uutuuksia ja klassikoita. Musiikkikokoelmaan hankitaan paljon kotimaista ja paikallista aineistoa. Elokuvista

kirjastoon valitaan vain sellaisia, joita voidaan lainata asiakkaille. Perinteisten painettujen aineistojen lisäksi kirjasto hankkii käyttöönsä monipuolisesti eri alojen tietokantoja, joita voi käyttää kirjastossa tai etänä. Hankinnoissa otetaan huomioon käyttäjät ja heidän toiveensa. (Oulun kaupunki, viitattu 14.3.2020.)

Oulun kaupunginkirjasto määrittelee aineiston valinnan tarkoituksensa ja kirjaston sekä muiden kulttuuripalveluiden painopisteensä näin: ”Aineiston valinnalla tuetaan kaikenikäisten ihmisten virkistytymistä, oppimista ja tiedonsaantia. Koko kaupungin kulttuuripalveluiden yhteisenä painopisteenä ovat lapset ja nuoret sekä maahanmuuttajat.” (Oulun kaupunki, viitattu 14.3.2020.)

3.3 Kokoelmien kehittäminen, hallinta ja arviointi

Alun perin kokoelmien kehittäminen on tarkoittanut kokoelmien kehittämiseen liittyviä tehtäviä, kuten aineiston valintaa, kehittämispolitiikan muodostamista ja kokoelman analysointia (Johnson 2004, 310). Nykyään kokoelman kehittämistä ja hallintaa käytetään usein synonyymeina eli kokoelmien kehittämiseen lasketaan usein kuuluvan myös kokoelmien hallinnan tehtävät. Siinä tapauksessa kokoelmien kehittämiseen kuuluvat aineiston valinta, valintapolitiikan määrittäminen, käyttäjien tiedontarpeiden arviointi, kokoelman käyttötutkimukset, kokoelmatutkimus, budjettihallinta, kokoelmatarpeiden tunnistus, yhteydenpito käyttäjiin, resurssien jakamisen suunnittelu, kokoelmien hallintaan perinteisesti kuuluvat päätökset poistoista, säilytyksestä ja varastoinnista sekä vastuut ja työnjako. (Johnson 2004, 2, 26.) Kokoelmien kehittämisen tarkoituksena on täyttää käyttäjien tiedontarpeet. Kokoelmia voidaan kehittää muun muassa tutkimuksen, kokemuksen tai käytännön kautta. (Wilén & Kortelainen 2007, 11, 16, 17.)

Kokoelmien hallinta on virallisesti kokoelmien kehittämisen yläkäsite. Kokoelmien hallintaan sisältyy kokoelmien kehittämisen lisäksi aineiston varastoiminen, karsinta, aikakausjulkaisujen peruminen ja aineistosäilytys sekä päätökset niihin liittyen. (Wilén & Kortelainen 2007, 26-27.) Kokoelmien hallinta on onnistunutta, kun se on yhdistetty kaikkiin kirjaston toimintoihin (Johnson 2004, 3). Asiaan liittyen Johnson (2004, 10) huomauttaa myös, että sekä kokoelmien kehittämisessä kuin hallinnassakin voidaan onnistua hyvin vain, kun sen tekijät ovat vuorovaikutuksessa muiden kirjaston työntekijöiden ja kokoelmien käyttäjien kanssa. Kokoelmien kehittäminen ja hallinta ovat muuttaneet ja kehittyneet huomattavasti 2000-luvulla. Uusia taitoja ja kehittymiskykyä vaaditaan jatkuvasti niin työelämässä kuin koulutuksessakin. (Wilén & Kortelainen 2007, 56.)

Kokoelmien arviointi on tärkeä osa kokoelmien kehittämistä (Wilén & Kortelainen 2007, 11). Kokoelmien arviointi tarkoittaa kokoelmien systemaattista tarkastelua. Sen tarkoituksena on määrittää kokoelman ansiokkuus tai sen hyvyys joko itsessään tai esimerkiksi verrattuna muihin kokoelmiin. (Wilén & Kortelainen 2007, 26). Kokoelman arvioinnista ei ole kuitenkaan olemassa yhtä tiettyä hyväksyttyä määritelmää. Yksi määritelmä kokoelmien arvioinnille voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

Kokoelmien arvioinnilla tarkoitetaan yhtä kontekstuaalisen arvioinnin muotoa, jonka tarkoituksena on kirjaston kokoelman laadun ja arvon määrittämistä varten tarvittavan tiedon hankkiminen ja käyttö kokoelmaa koskevassa päätöksenteossa, hallinnassa, kehittämisessä ja henkilökunnan koulutuksessa. (Wilén & Kortelainen 2007, 103.)

Johnson (2004, 269) mainitsee, että arviointia ja evaluointia käytetään käsitteinä usein synonyymien tavoin, vaikka niillä kummallakin on erilainen tarkoitus. Arviointi määrittelee miten hyvä kokoelma on suhteessa kirjaston päämääriin, kun taas evaluointi tarkastelee kokoelmaa usein sen omilla ehdoilla tai suhteessa toisiin kokoelmiin (Johnson 2004, 269).

Kokoelmien arviointia voidaan tehdä monesta näkökulmasta. Olennaisia asioita voivat olla esimerkiksi kokoelman tehtävään ja toimintaan liittyvät kysymykset sekä mahdollisesti myös kokoelma- budjettiin ja talouteen liittyvät kysymykset. Arvioinnissa voidaan käyttää näkökulmana muun muassa teos- ja kokoelmakeskeistä näkökulmaa, käyttö- ja käyttökeskeistä näkökulmaa tai sosiaalista näkökulmaa. (Wilén & Kortelainen 2007, 111.) Viralliset kokoelmien arviointimenetelmät voidaan jakaa kahteen ryhmään: kokoelmakeskeiset menetelmät sekä käyttö- ja käyttäjäkeskeiset menetelmät. Kokoelmakeskeisissä arviointimenetelmissä kokoelmaa tarkastellaan itsenäisenä kokonaisuutena, ja niihin kuuluvat tilastomenetelmä, asiantuntijamenetelmä ja listamenetelmä. Käyttö- ja käyttäjäkeskeisissä menetelmissä keskitytään erityisesti kokoelman käyttöön, käytettyyn aineistoon sekä kokoelman käyttäjiin. Käyttö- ja käyttäjäkeskeisiä arviointimenetelmiä ovat viiteanalyysi, käyttötutkimus ja käyttäjätutkimus. (Wilén & Kortelainen 2007, 118-119.)

3.4 Kokoelmatutkimus

Kokoelmatutkimukseen sisältyy kirjaston kokoelman sekä sen käytön ja käyttäjien tutkiminen. Kokoelmatutkimuksen tarkoituksena on mitata kokoelman hyödyllisyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. (Johnson 2004, 268.) Kokoelmatutkimuksen olennaisin päämäärä on lisätä kokoelmatietämystä ja

-tuntemusta (Johnson 2004, 272). Kokoelmatutkimuksen yksi tärkeä tehtävä on myös tarjota käytännölle uusia näkökulmia sekä arvioida menettelytapoja (Wilén & Kortelainen 2007, 8). Kokoelmatutkimuksesta saatua tietoa voidaan käyttää esimerkiksi kirjaston vastuullisuuden osoittamiseen, uusien kirjastotyöntekijöiden ja käyttäjien informointiin sekä päätöksen selvittämiseen. Kokoelmatutkimuksen kautta kerättyä tietoa voidaan käyttää myös suunnittelussa. (Johnson 2004, 272.)

Kokoelmatutkimusta voidaan tehdä kahdesta perusnäkökulmasta: tiedon sosiologisesta näkökulmasta ja käyttö- ja käyttäjänäkökulmasta. Tiedon sosiologinen näkökulma tarkastelee kokoelmaa itsenäisenä kokonaisuutena. Käyttö- ja käyttäjänäkökulma tarkastelee kokoelmaa käyttäjien tiedon- ja aineistotarpeiden mukaisesti. Tiedon sosiologinen näkökulma voi tarkastella myös sitä, miten saman aihealueen julkaisut yhdistetään toisiinsa asiasanoituksen avulla. (Wilén & Kortelainen 2007, 22.) Käyttö- ja käyttäjänäkökulma tutkii asiakkaiden tarpeita, kokoelman käyttöä ja kysyntää. Tulee kuitenkin muistaa, että kokoelman käyttö on yleensä vain pieni osa käyttäjien tiedontarpeista ja mahdollisesta kysynnästäkin. (Wilén & Kortelainen 2007, 24.) Johnsonkin (2004, 270) mainitsee, että kokoelmatutkimusten lähestymistavat ja menetelmät voivat olla joko kokoelmapainotteisia tai käyttö- ja käyttäjäpainotteisia, joiden lisäksi kokoelmatutkimus voi olla joko kvantitatiivinen eli määrällinen tai kvalitatiivinen eli laadullinen. Kokoelmapainotteiset lähestymistavat tutkivat muun muassa kirjastoaineistojen kokoa, kasvua, monipuolisuutta, tasapainoa ja kattavuutta. Käyttö- ja käyttäjäpainotteiset lähestymistavat tarkastelevat aineiston käyttäjiä ja heidän tarpeitansa sekä aineiston käyttöä. Nimensä mukaisesti käyttö- ja käyttäjäpainotteisessa lähestymistavassa voidaan tutkia joko käyttöä tai käyttäjää. (Johnson 2004, 271.)

4 KELLUVA KOKOELMA JA KELLUTUS

Kelluva kokoelma on koko kirjastojärjestelmän kattava kokoelma, jonka aineistoilla ei ole kotikirjastoja eli aineistoja omistavia kirjastoja (Bartlett 2014, 2). Toisin sanoen siis kaikki tai suurin osa aineistoista ovat tietyn kirjastojärjestelmän tai alueen kirjastojen yhteisomistuksessa ja -käytössä. Kaikki kirjastot eivät välttämättä kelluta koko kokoelmaa. Kirjastot saattavat jättää kellutuksen ulkopuolelle esim. erikoiskokoelmat tai muita kokoelman osia. (Bartlett 2014, 3.) Käytännössä kellutus toimii näin: kiertävä kelluva aineisto hyllytetään osaksi sen kirjaston kokoelmaa, jonne asiakas aineistonsa palauttaa, kunnes aineisto alkaa taas kiertämään. Kellutuksessa aineisto jää sinne, mihin se on palautettu. (Bartlett 2014, 2.)

4.1 Kelluvan kokoelman ja kellutuksen historiaa

Kellutus keksittiin ja aloitettiin ensimmäisenä Kanadassa ja Yhdysvaltojen länsipuolella, joissa se pysyi salassa useita vuosikymmeniä. Kellutuksen alkuvaiheessa suurin syy kelluvaan kokoelmaan siirtymiselle oli maantieteellinen koko. Kellutus aloitettiin useimmiten vaihtelevien sääolosuhteiden ja suurten kuljetusetäisyyksien vuoksi. Vähitellen kirjastot huomasivat kellutuksen tuovan muitakin hyötyjä: kirjastot ja kirjastojärjestelmät säästivät kellutuksen avulla rahaa niin toiminnassaan kuin kokoelmabudjetissaankin. (Bartlett 2014, 1.)

Vuonna 2004 Ann Cressin artikkeli ”*The Latest Wave*” esitteli kellutuksen kirjastomaailmalle laajemmin ja toi sen muidenkin kirjastojen tietoisuuteen (Bartlett 2014, 1). Toinen syy siihen, miksi kellutus tuli laajempaan tietoisuuteen vasta 2000-luvun puolella, oli sen tarjoama taloudellinen hyöty. 2000-luvulla Yhdysvalloissa ja Kanadassa elettiin taloudellisesti epävarmempia aikoja, mikä teki kellutuksesta entistä ajankohtaisempaa. Samaan aikaan syntyi *integroitu kirjastojärjestelmä* (*Integrated library system, ILS*) eli toisin sanoen *keskitetty kirjastojärjestelmä*, jonka vaikutus kirjastomaailmaan oli merkittävä. Kellutuksesta oltiin kiinnostuneita myös kirjastojärjestelmiä myyvien kauppiaiden keskuudessa, mikä vaikutti merkittävästi kellutuksen leviämiseen. Kirjastojärjestelmäkauppiat päättivät sisällyttää kellutuksen kirjastojärjestelmiin, mikä teki kellutuksen aloittamisesta entistä helpompaa. (Bartlett 2014, 2.)

4.2 Bartlettin näkökulma kellutukseen

Bartlett suhtautuu kellutukseen suurimmaksi osaksi optimisesti ja ajoittain jopa huolettomasti. Bartlett keskittyykin erityisesti kelluvan kokoelman hyötyihin sekä niiden ylivertaisuuteen ja kannattavuuteen haittoihin verrattuna. Toisaalta Bartlett kuitenkin mainitsee kirjansa alussa, että kellutus voi vaikuttaa helpolta, mutta samalla se tuo mukanaan myös suuria haasteita kirjastoille ja kirjastojen kokoelmille. Bartlett kuitenkin muistuttaa, että kellutus tuo mukanaan myös merkittäviä hyötyjä, ja huolellisen suunnittelun ja toiminnan avulla kellutukseen voidaan siirtyä melko sujuvasti. (Bartlett 2014, 3.) Bartlett (2014, 71) väittää myös, että kellutuksen aloittaminen on kuin mitäänsaanomaton tapahtuma, koska useimmiten kellutukseen siirtymisen jälkeenkin elämä kirjastoissa jatkuu rauhallisena ja lähes samanlaisena kuin ennenkin.

Kirjassaan Bartlett (2014, 5) listaa kelluvasta kokoelmasta syntyviä etuja ja hyötyjä, joita on hänen mukaansa kymmenen. Kyseiset hyödyt ovat seuraavanlaisia:

1. Kellutus säästää paljon rahaa.
2. Kellutus miellyttää asiakkaita ja lisää kiertoa.
3. Kellutus säästää aikaa runsaasti.
4. Kellutus pakottaa kehittämään kokoelmien hallintaa.
5. Kellutus vähentää aineistojen ja henkilökunnan kulumista.
6. Kellutus vähentää selailuun ja hyllyttämiseen käytettyä aikaa, tarjoten samalla nopeampaa asiakaspalvelua.
7. Kellutus säästää runsaasti rahaa kokoelmabudjeteissa.
8. Kellutus säästää aikaa aineistojen käsittelyssä.
9. Ostaminen perustuu asiakaskäyttäytymiseen, ei henkilökunnan mielipiteeseen.
10. Kellutus rikastaa ja monipuolistaa koko kokoelmaa ja auttaa näkymättömiä asiakkaita (esim. vähemmistöryhmät) muuttamaan näkyviksi. (Bartlett 2014, 5-6.)

Suurin syy kelluttamatta jättämiselle on Bartlettin (2014, 7) mukaan jatkuvasti tapahtuva kokoelman tasapainottaminen, jota ilmenee noin 10-20 %:ssa kaikista kelluttavista kirjastoista. Tasapainotus tarkoittaa kokoelman yli- ja alitarjonnan tasapainottamista, esimerkiksi tarjoamalla aineistoa muille kirjastoille tai vastaanottamalla aineistoa muista kirjastoista. Bartlett (2014, 7) sanoo kuitenkin uskovansa, että tasapainottamisen kustannukset eivät ole niin merkittäviä, että ne tekisivät kellutuksesta kannattamatonta.

Bartlett käy läpi hieman tarkemmin myös sitä, millainen vaikutus kellutuksella on kirjastojen kokoelmiin. Lyhyen ajan sisällä kelluva kokoelma leviää ja laajenee täyttämään eri asuinalueiden ja

asiakkaiden tarpeita. Noin puolen vuoden tai vuoden jälkeen virheet ja heikkoudet valinnassa tulevat selvästi ilmi. Tällöin poistoja ja siistimistä voi tehdä niissä kokoelman osissa, jotka eivät liiku. Kellutuksen myötä myös ydinkokoelmatyöstä tulee entistä keskeisempi tehtävä. Kokonaisuudessaan kokoelma näyttää kuitenkin lähes samalta kuin ennenkin. (Bartlett 2014, 23.)

4.3 Weberin näkökulma kellutukseen

Weber (2014, 3) painottaa erityisesti kelluvien kokoelmien kanssa työskentelevien kirjastoammatilaisien näkemysten ja kokemusten tärkeyttä ja painoarvoa. Yleisten kirjastojen kirjastonhoitajien näkemyksissä tulee ilmi kellutuksen hyötyjen lisäksi myös laajasti sen haitat ja haasteet (Weber 2014, 47). Jotkut haitoista vaikuttavat olevan suhteellisen harvinaisia ja yksilöllisiä, kun taas osa haitoista ovat hyvinkin yleisiä ja useissa kirjastoissa esiintyviä. Weber huomauttaa, että kelluvien kokoelmien kanssa työskentelevien kirjastonhoitajien suhtautumista kellutukseen ei ole tutkittu tarpeeksi. Weber onkin kiinnostunut juuri siitä, miten yleiset kirjastot näkevät ja kokevat kelluvan kokoelman ja sen kanssa työskentelyn hyödyt ja haitat. (Weber 2014, 3.)

Weber käy yleisesti läpi kellutuksessa esiintyviä mahdollisia ongelmia ja haasteita, sekä myös kellutuksen mahdollisia hyötyjä. Kellutus voi olla haasteellista, koska kokoelmat eivät ole enää pysyviä ja paikallisia, ja samalla kokoelmaa ei luultavasti tunneta yhtä laajasti ja perusteellisesti kuin ennen. Kellutuksen myötä kirjastonhoitajat eivät pysty myöskään hallitsemaan kokoelmaa kovinkaan merkittävästi (Weber 2014, 2). Kellutukseen liittyy myös monia mahdollisia hyötyjä, joiden takia kirjastot usein päättävät siirtyä kelluvaan kokoelmaan. Kellutus voi säästää aikaa, pienentää kustannuksia, parantaa aineiston saatavuutta, parantaa työturvallisuutta, vähentää kuljetuksia, auttaa budjettiongelmissa, vähentää aineistojen kulumista ja päivittää kokoelmaa. (Weber 2014, 4-5.)

Weberin laatimaan kellutukseen liittyvään kyselyyn tulleet vastaukset osoittivat, että monet kirjastoammatilaiset kokevat kellutuksen tuovan paljon hyötyjä, mutta laajasti myös haittoja ja haasteitakin. Kyselyyn vastanneet kirjastot kokivat saavansa hyötyjä kellutuksesta, vaikkakin hyötyjä saaneet ja kokeneet kirjastot eivät olleet kuitenkaan ylivoimainen enemmistö (Weber 2014, 20). Tyytyväisyys kelluvaan kokoelmaan aiheutti selvän jaon kirjastoammatilaisissa, sillä merkittävä osa vastaajista oli joko tyytyväinen tai tyytymätön kellutukseen (Weber 2014, 25). Kelluvan kokoelman haitoista vastauksissa tuli eniten ilmi ongelmat, jotka johtuvat aineiston uudelleenjakamisesta kirjastojen välillä. Haasteita aiheuttivat myös karsinta, kirjavinkkausten tekeminen, oman kokoelman

tunteminen, aineistojen saaminen asiakkaille ajoissa sekä asiakkaiden tarpeisiin ja toiveisiin vastaaminen saatavilla olevilla aineistoilla. (Weber 2014, 26.) Vastaukset osoittivat myös, että aikaa ei aina välttämättä säästetä kellutuksen myötä (Weber 2014, 32). Selvää jakautumista aiheutti myös se, onko kokoelma sopiva asiakkaiden tarpeille ja palveleeko kelluva kokoelma heidän asiakkaitaan hyvin. Kummassakin kysymyksessä kyllä- ja ei-vastaukset olivat jakautuneet melko tasaisesti. Voidaan siis päätellä, että kokoelma ei läheskään aina ole asiakkaan tarpeille sopiva tai asiakasta palveleva. (Weber 2014, 34.)

Yleinen käsitys kelluvaan kokoelmaan liittyen voi olla se, että sen hyödyt ovat itsestään selviä ja sen haasteet vähäisiä ja lyhytkestoisia (Weber 2014, 46). Weberin tutkimuksesta saatu tieto kuitenkin osoittaa, että vaikka kellutuksessa on tiettyjä hyötyjä, ne eivät kuitenkaan ole ehkä yhtä laajasti toteutuneet kuin kirjallisuudessa väitetään (Weber 2014, 47). Kyselyyn tulleista vastauksista kävi myös ilmi, että kelluvien kokoelmien hyötyjä ei nähdä tai koeta suurempina kuin sen haittapuolia (Weber 2014, 47).

4.4 Oulun kaupunginkirjasto ja kellutus

Oulun kaupunginkirjastossa kokeiltiin ensimmäisen kerran kellutusta loppuvuonna 2013. Kokeilussa oli mukana 12 Oulun lähikirjastoa. Kellutuskokeilun hyödyt näkyivät erityisesti kirjastoaineiston kuljettamisen vähenemisessä sekä säästönä logistisessa työssä. Samalla huomattiin, että kellutuksella ei ollut kokeilun aikana kielteistä vaikutusta lainausmääriin. Samalla toivottiin, että ajan kuluessa kokoelmat muotoutuvat asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. (Oulun kaupunki 2014, 6.) Vuonna 2014 Oulun kaupunginkirjasto aloitti valmistelemaan yhteiskokoelmaa, joka on nimensä mukaisesti koko kaupunginkirjaston yhteinen kokoelma. Yhteiskokoelman mainittiin tuovan vaihtelua ja virkistystä erityisesti lähikirjastojen aineistoihin. Yhteiskokoelman valmistelu tarkoitti myös sitä, että kaupunginkirjasto oli pian kokonaan siirtymässä kelluvaan kokoelmaan. (Oulun kaupunki 2014, 9.)

Virallisesti kelluvaan kokoelmaan siirryttiin tammikuussa 2015. Silloin Oulun kaupunginkirjaston perinteinen kokoelma vaihtui kirjastojen yhteiseen kelluvaan kokoelmaan. Aineistoilla ei ollut enää omaa kotikirjastoansa, vaan aineisto jäi osaksi sen kirjaston kokoelmaa, johon asiakas aineiston palautti. Vuoden 2015 aikana kellutuksen oli myös havaittu vaikuttavan myönteisesti lähikirjastojen aineiston lainaamiseen ja sen määrään. (Oulun kaupunki 2015, 6.)

5 TUTKIMUS

Opinnäytetyössä selvitetään sitä, mitä Karjasillan kirjaston kokoelmassa tapahtuu tietyllä aikavälillä eli toisin sanoen tutkitaan sitä, miten kirjaston kokoelma muotoutuu ja kehittyy ajan kuluessa. Tutkimuksessa otetaan osittain huomioon myös se, että kyseessä on kelluva kokoelma, ja samalla tarkastellaan ja pohditaan sitäkin, miten kellutus mahdollisesti vaikuttaa kokoelmaan. Tutkimukseni vertailen kokoelman tilannetta tutkimusjakson eri ajankohtina. Tutkimusta varten aineistoa kerättiin kirjaston kokoelmatilastoista ja -raporteista sekä lomakehaastattelusta.

5.1 Tutkimusongelmat ja tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön tärkein tutkimusongelma liittyy kokoelman kehitykseen, muuttumiseen ja muotoutumiseen. Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, mitä kokoelmassa tapahtuu tietyllä aikavälillä ja miten kokoelma muuttuu ja kehittyy. Toisena tutkimusongelmana on kellutuksen vaikutus kokoelmaan ja sen kehitykseen. Kyseiseen tutkimusongelmaan liittyen tutkimuksessa selvitetään erityisesti sitä, onko kokoelma tulviva vai kuivuva kokoelma. Näiden tutkimusongelmien lisäksi tutkimuksessa yritetään mahdollisesti tunnistaa ja löytää syitä kokoelman tietynlaiselle kehitykselle ja muotoutumiselle.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytetään kvantitatiivista eli määrällistä menetelmää, jota kutsutaan usein myös tilastolliseksi menetelmäksi. Tutkimusstrategiana tutkimuksessa käytetään tapaustutkimusta. Tapaustutkimuksen tarkoituksena on yleensä tutkia vain yhtä tai kahta kohdetta syvällisesti ja yksityiskohtaisesti (Jyväskylän yliopisto 2015, viitattu 26.3.2020). Tapaustutkimuksessa tutkimuksen kohteena on useimmiten yksilö, tapaus tai tilanne. Tapaustutkimuksen aineistoa kerätään yleensä useita eri tiedonkeruumenetelmiä käyttämällä ja yhdistelemällä. Menetelminä voi olla esimerkiksi havainnointi, haastattelu tai dokumenttien tutkiminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 126.) Tutkimusstrategia tarkoittaa kokonaisuutta, joka koostuu tutkimusten menetelmällisistä ratkaisuista. Tutkimusstrategia valitaan tutkimustehtävien tai tutkimusongelmien mukaan. (Hirsjärvi ym. 2004, 123.)

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus on tutkimuksen menetelmäsuuntaus, johon liittyy olennaisena osana kohteen tulkitseminen, kuvaaminen ja tutkiminen numeroiden ja tilastojen avulla. Määrällisessä tutkimuksessa keskitytään usein erilaisiin luokitteluihin, vertailuun, syy- ja seuraussuhteisiin sekä ilmiöiden selittämiseen. (Jyväskylän yliopisto 2015, viitattu 27.3.2020.)

5.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin keräämällä kuukausittain kokoelmatilastoja kokoelmasta ja sen käytöstä sekä haastattelemalla tutkimuskirjaston eli Karjasillan kirjaston henkilökuntaa. Tilastotietoja kokoelmasta kerättiin Oulun kaupunginkirjaston Koha-kirjastojärjestelmän tietokannasta. Tilastoja ja raportteja otettiin kokoelman koosta, ensilainoista¹, palautuksista, varauksista, saapuvista ja lähtevistä kuljetuksista, poistoista sekä tasapainotuspalstan pyynnöistä. Tilastojen ja raporttien kerääminen alkoi 17. kesäkuuta 2019 ja loppui 10. tammikuuta 2020. Tietoja saatiin kerättyä lähes seitsemän kuukauden ajalta. 17. kesäkuuta ja 19. kesäkuuta otettiin ensimmäiset tilastot kokoelman ja sen osien koosta. Kokoelman kokoon liittyviä tilastoja ei voitu ottaa takautuvasti, joten kyseiset tiedot kerättiin Kohasta yleensä kerran kuukaudessa. Tilastoja ja raportteja otettiin tutkimusta varten monipuolisesti ja laajasti, vaikka tarkoituksena ei ollutkaan käyttää kaikkea sitä tietoa, mitä tilastot ja raportit sisälsivät.

Tutkimuksen haastattelussa haastattelumuotona käytettiin strukturoitua lomakehaastattelua. Haastattelulomake koostui 13 kysymyksestä, joista kahdeksan liittyivät kokoelmaan ja sen kehitykseen sekä loput kysymykset kellutukseen. Haastattelussa kysyttiin muun muassa kokoelman ominaisuuksista ja piirteistä, kehittymisestä, vaikuttavista tekijöistä, haasteista, kellutuksen näkymisestä kirjastossa sekä kellutukseen liittyvistä työmenetelmistä. Haastattelulomake lähetettiin sähköpostin kautta Karjasillan kirjaston henkilökunnalle. Haastattelulomakkeen jokaiseen kysymykseen oli tarkoitus saada vain yksi vastaus, joten lähettäessäni haastattelua kirjastolle mainitsin myös, että toivoisin koko henkilökunnan kokoontuvan yhteen miettimään kysymyksiä ja vastaamaan lopuksi yhdessä haastattelun kysymyksiin. Karjasillan kirjasto ilmoitti hieman myöhemmin, että he ovat halukkaita vastaamaan kysymyksiin, ja sanoivat vastaavansa, kun koko kirjaston henkilökunta on paikalla. Jonkin ajan päästä siitä sain kirjastolta vastaukset kysymyksiini. Kirjasto oli vastannut kysymyksiin lyhyesti, mutta kuitenkin niin, että vastauksen sisällössä tuli kaikki tarvittava

¹ Ensilaina tarkoittaa aineiston ensimmäistä lainauskertaa eli siihen ei ole lisätty uusintalainoja.

tieto ilmi. Vastaukset oli helppo käydä läpi ja niiden sisältöä oli myös helppo ymmärtää. Haastattelu käytiin täysin kirjoitetussa muodossa, joten vastauksia ei tarvinnut erityisemmin purkaa tai kirjoittaa uudelleen.

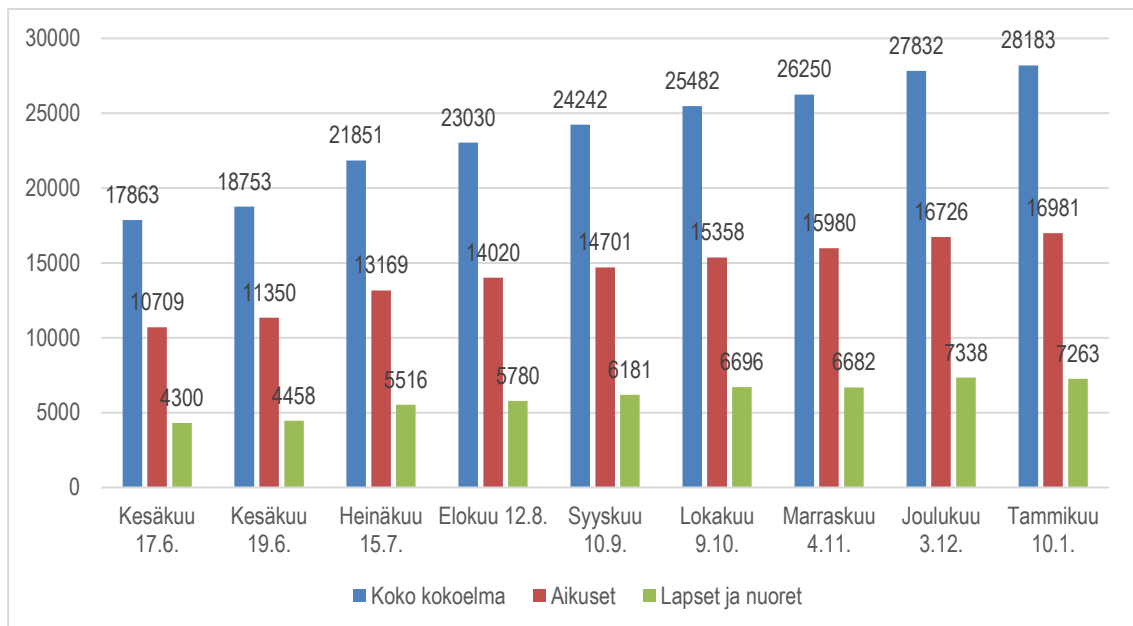
6 TULOKSET

Kokoelman koosta otettiin tilastotiedot noin kuukausittain. Kokoelman käyttöön ja kuljetuksiin liittyvät tiedot pystyttiin ottamaan takautuvasti, joten ne kerättiin vasta tammikuun 10. päivä, jolloin myös kerättiin viimeisen kerran tiedot kokoelman koosta. Kesäkuussa kokoelmatilastoja tarkasteltiin ensimmäisen kerran 17.6., jolloin uudistettu ja remontoitu Karjasillan kirjasto avautui uudestaan. Tilastot kerättiin ennen kirjaston avautumista, jotta tutkimukseen saataisiin oikeat tiedot kokoelman alkutilanteesta. Seuraavat tilastot kokoelman koosta otettiin jo pian ensimmäisen kerran jälkeen eli 19.6. Tutkimuksessa oli tarkoitus myös tarkastella sitä, mitä kokoelmassa on tapahtunut, kun asiakkaat ovat vielä tutustumassa uudistuneeseen kirjastoon ja sen kokoelmaan.

6.1 Kokoelman koko

Tutkimuksen alkupuolella kokoelma kasvoi enemmän kuin loppusyksystä ja talvella. Sama kaava tulee ilmi myös aikuisten sekä lasten ja nuorten kokoelman kehityksestä; kyseiset kokoelmat kasvoivat kesä- ja heinäkuun välillä enemmän ja nopeammin kuin muina tutkimuskuukausina. Kokonaisuudessaan kokoelma kasvoi suhteellisen tasaisesti ja maltillisesti, vaikkakin kasvumäärissä onkin jonkin verran eroja kuukausittain. Voidaan kuitenkin sanoa, että kasvu ei ole ollut täysin tasaista, koska kokoelman ja sen osien kasvukäyrä ei ole täysin suora. Koko kokoelma kasvoi suunnilleen 1000-3000 niteellä joka kuukausi. (kts. kuvio 1.)

Koko kokoelman sekä aikuisten kokoelman kehitys oli kasvusuuntaista joka kuukausi, kun taas lasten ja nuorten kokoelman aineistojen kappalemäärä laski pari kertaa, ensin marraskuussa 14 kappaleen verran ja sen jälkeen tammikuussa 75 kappaleella (kts. Kuvio 1). Karjasillan kirjaston koko kokoelma kasvoi tutkimusjakson aikana kaikkiaan 10320 kappaleella. Kokoelmassa on siis tapahtunut selvää ja jatkuvaa kasvua tutkimuksen aikana. Tammikuun 10.päivä kokoelma oli jo yli puolet suurempi kuin alkutilanteessa. Myös aikuisten sekä lasten ja nuorten kokoelmat kasvoivat selvästi alkutilanteesta (kts. Kuvio 1). Aikuisten kokoelma kasvoi tutkimusjakson aikana 6272 kappaleella ja lasten ja nuorten kokoelma 2963 kappaleella.

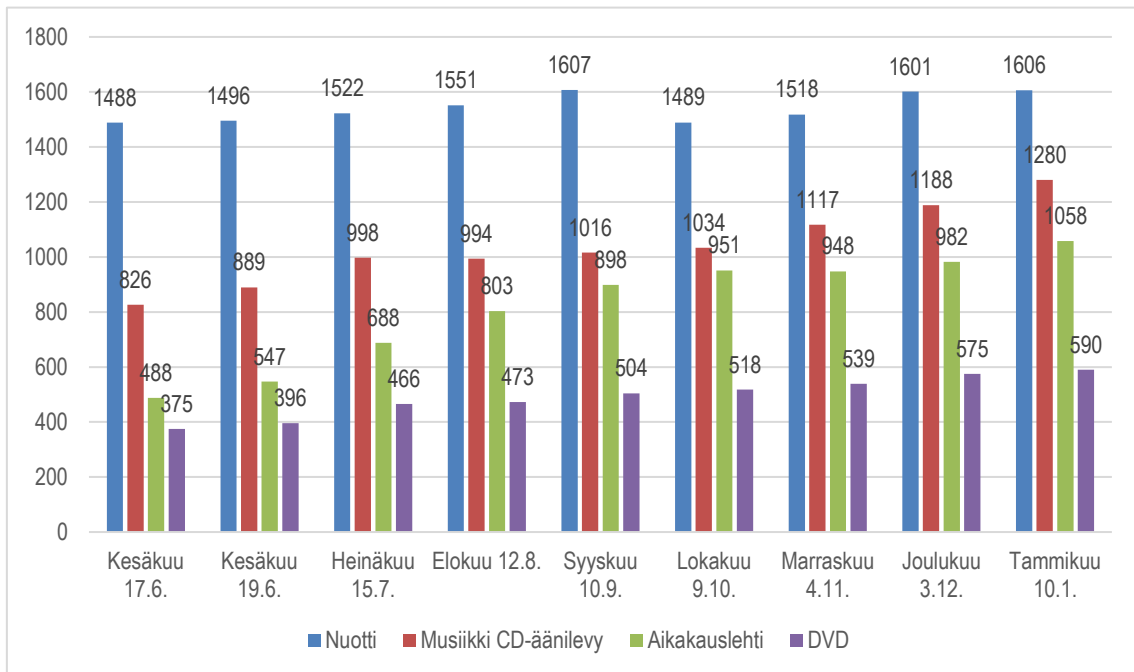
KUVIO 1. Karjasillan kirjaston kokoelman ja sen osien koko vuoden 2019 kesäkuun ja 2020 tammikuun välillä

Tutkimusjakson alkupäivinä eli 17.-19. kesäkuuta koko kokoelma ehti kasvamaan 890 kappaleella. Saattaa olla, että vielä alussa kokoelmia täydennettiin, joten aineistoja kerääntyi myös kokoelmaan enemmän kuin normaalisti. Osa kasvusta on tietenkin myös palautuksia ja varauksia, joita on varmasti jo ehtinyt tulla alkuvaiheessakin jonkin verran. Samassa ajassa aikuisten kokoelmaan ehti kertyä uutta aineistoa 641 kappaleen verran, kun taas lasten ja nuorten kokoelmaan kertyi tutkimusjakson alkupäivinä aineistoa 158 kappaleen verran. Suurin osa kokoelman kasvusta keskittyi siis aikuisten kokoelmaan. Aikuisten kokoelma on myös selvästi suurin kokoelma, kun sitä verrataan kirjaston koko kokoelmaan. Lasten ja nuorten kokoelma on taas selvästi pienempi kuin aikuisten kokoelma, ja sitäkin pienempi osa koko kokoelmasta. Aikuisten kokoelma on joka kuukausi kooltaan vähintään kaksi kertaa niin suuri kuin lasten ja nuorten kokoelma on. (kts. Kuvio 1.)

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös joitakin kokoelman aineistolajeja ja niiden kehitystä kesäkuun ja tammikuun välillä. Tutkittaviksi aineistolajiksi valitsin nuotit, musiikki Cd-äänilevyt, aikakauslehdet ja Dvd-levyt. Päädyin kyseisiin aineistolajeihin, koska ne ovat määriltään suurimmaksi osaksi keskikokoisia tai pienehköjä, mutta samalla kirjastolle ja ainakin osalle sen asiakkaista tärkeitä ja kysytyjä aineistolajeja.

Kaikissa tilastoon valituissa aineistolajeissa tapahtuu suurimmaksi osaksi kasvua, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Kasvu on kuitenkin epätasaista ja osittain myös varovaista. (kts. Kuvio

2.) Toisaalta kasvu voi todennäköisesti vain vaikuttaa varovaiselta ja vähäiseltä, koska tutkittavat kohteet ovat aineistolajeja, ei kokonaisia kokoelmia tai suurempia kokoelman osia, kuten aikuisten kokoelma.

KUVIO 2. Eri aineistolajien koko vuoden 2019 kesäkuun ja 2020 tammikuun välillä

Kolmessa aineistolajissa tapahtuu kasvun lisäksi myös aineiston vähenemistä. Aineisto vähenee tutkimusajanjakson yhtenä kuukautena nuoteissa, Cd-äänilevyissä ja aikakauslehdissä. Nuoteissa aineiston väheneminen ilmenee lokakuussa, jolloin laskua on tapahtunut 118 nuotin verran. Lokakuun jälkeen nuottien määrä alkaa kuitenkin nousemaan melko nopeasti, ja jo tammikuussa nuottien määrä on lähes samalla tasolla kuin mitä se oli enimmillään syyskuussa. Musiikki Cd-äänilevyjen määrä kääntyy hyvin pieneen laskuun elokuuhun mennessä, jolloin ne vähenevät neljän Cd-levyn verran. Sen jälkeen Cd-levyjen määrä alkaa nousemaan ensin hitaammin ja lokakuusta eteenpäin hieman nopeammin. (kts. Kuvio 2.) Aikakauslehdet vähenevät marraskuussa vain kolmella kappaleella, jonka jälkeen aikakauslehtien määrä alkaa nousemaan jonkin verran aiempaa hitaammin.

Tutkimusjakson alussa eli 17.-19. kesäkuuta kaikissa aineistolajeissa tapahtuu vaihtelevasti kasvua. Nuottien määrä kasvoi kyseisessä ajassa vain kahdeksan kappaletta, kun taas musiikki Cd-levyjä ehti kertyä 63 kappaletta. Samassa ajassa aikakauslehtien määrä lisääntyi 59 lehdellä, ja

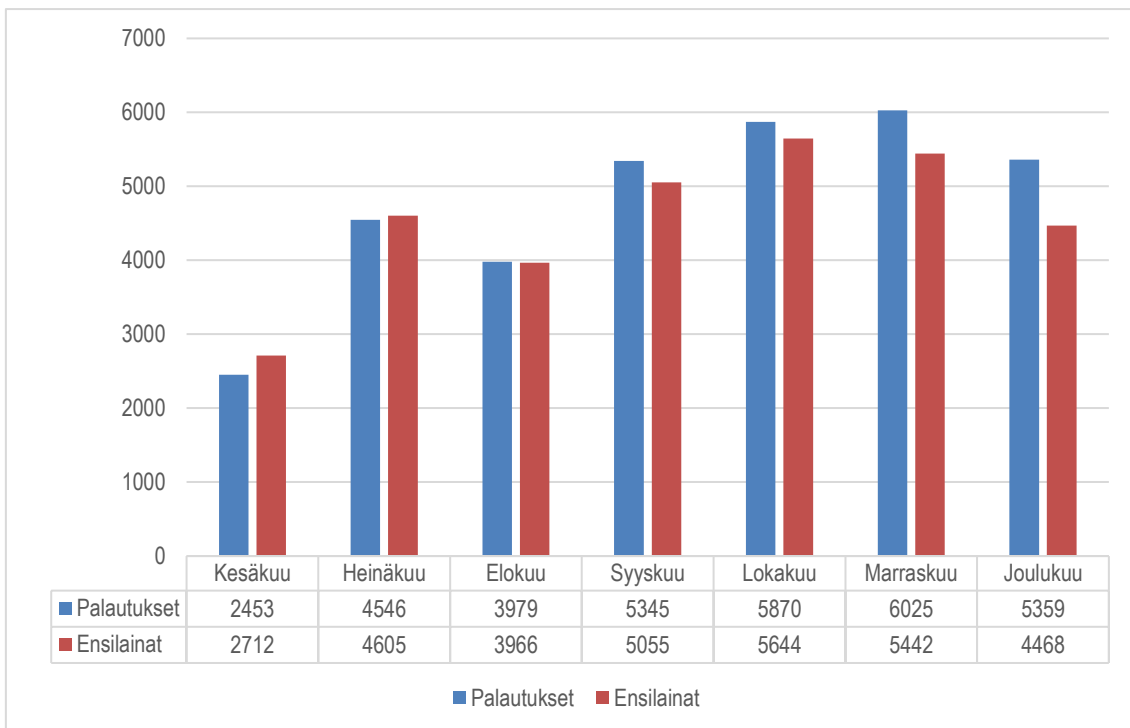
Dvd-levyjen määrä nousi 21 kappaaleella. Eniten aineistoa kertyi siis musiikki Cd-äänilevyihin ja aikakauslehtiin.

Koko tutkimusjakson aikana eli kesäkuun ja tammikuun välillä nuotteja on tullut kokoelmaan 118 kappaletta. Nuottien määrä kasvaa koko tutkimuksen aikana suhteellisen vähän, jos kasvua verrataan esimerkiksi jo olemassa olevien nuottiaineistojen määrälliseen laajuuteen sekä muiden aineistolajien kasvuun samana aikana (kts. Kuvio 2). Kesäkuuhun eli alkutilanteeseen verrattuna Cd-levyjen määrä nousee koko tutkimusjakson aikana 454 kappaaleen verran, mikä on lähes saman verran kuin Cd-levyjen alkuperäinen määrä tutkimuksen ensimmäisenä päivänä. Aikakauslehtien määrä kasvaa tutkimusjakson aikana 570 kappaaleella, kun taas Dvd-levyt kasvavat samassa ajassa 215 kappaaleella. Eniten aineistolajeista kasvaa koko tutkimusjakson aikana aikakauslehdet, joiden määrä yli kaksinkertaistuu kesäkuun ja tammikuun välillä. Aikakauslehtiä kertyy usein paljon kokoelmaan, koska niitä tilataan usein kattavasti ja monipuolisesti kirjastoihin. Aikakauslehdistä ilmestyy myös uusia numeroita säännöllisin väliajoin, mikä automaattisesti kasvattaa aikakauslehtien määrää aina, kun uusi lehti ilmestyy. Pitää ottaa myös huomioon, että Karjasillan kirjaston itse tilaamiensa aikakauslehtien lisäksi kokoelmaan on voinut kerääntyä myös muiden kirjastojen lehtiä.

6.2 Kokoelman käyttö, kuljetukset, poistot ja tasapainotuslista

Tutkimusta varten kerättiin monipuolisesti tietoa kokoelman käytöstä ja aineiston kuljetuksista. Tutkimusjakson aikana otettiin tilastoja ja raportteja muun muassa ensilainoista ja palautuksista, joita oli mahdollista tutkia esimerkiksi kokoelmittain tai lajityypeittäin. Kerätyissä tilastoissa ja raporteissa tuli ilmi kirjaston kokoelman osien ja aineistojen monipuolisuus.

Ensimmäisenä on syytä tutkia perusasioita eli kaikkia ensilainoja ja palautuksia yhdessä. Palautuksia kertyi kesäkuun ja joulukuun eli koko tutkimusjakson aikana yhteensä 33748 kappaletta. Ensilainoja oli tehty samassa ajassa 31907 kappaletta. Kokonaisuudessaan palautuksia tehtiin siis 1841 kappaletta enemmän kuin ensilainoja. Jos tutkitaan kaikkia palautuksia ja ensilainoja, voidaan niiden määriä vertailemalla havaita, että tutkimuksen aikana kirjastoon on tullut enemmän aineistoa kuin sieltä on lähtenyt pois. Määriin ei ole kuitenkaan laskettu mukaan kuljetuksissa tulevaa ja lähtevää aineistoa, joten havainnot kertovat aineiston kulkusuunnista vain asiakkaiden tekemien palautusten ja ensilainojen näkökulmasta.

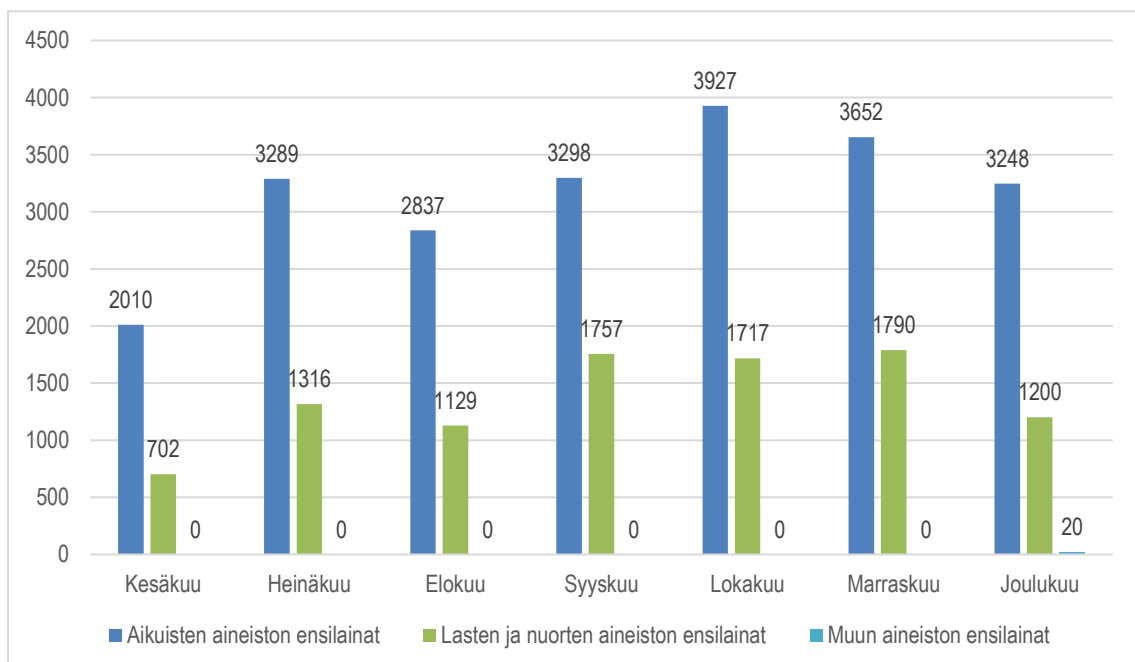
KUVIO 3. Palautuksien ja ensilainojen määrä vuoden 2019 kesäkuun ja joulukuun välillä

Tutkimusjakson alussa kesä- ja heinäkuussa ensilainoja tehtiin enemmän kuin palautuksia. Elokuussa palautusten määrä ohitti ensilainojen määrän, ja syys- ja joulukuun välillä palautusten määrä oli joka kuukausi suurempi kuin ensilainojen määrä. (kts. Kuvio 3.) Palautusten ja ensilainojen välinen ero oli suurimmillaan joulukuussa, jolloin palautuksia tehtiin 891 kappaletta enemmän kuin ensilainoja. Myös ajallisesti tarkasteltuna palautuksia ilmeni enemmän kuin ensilainoja. Ensilainoja tehtiin enemmän kuin palautuksia kahtena tutkimuskuukautena, kun taas palautuksia tehtiin enemmän viitenä tutkimuskuukautena. Eniten palautuksia tehtiin marraskuussa, 6025 kappaletta ja vähiten kesäkuussa, 2453 kappaletta. Ensilainoja tehtiin eniten lokakuussa, 5644 kappaletta ja vähiten kesäkuussa, 2712 kappaletta.

Jos kasvua tarkastellaan kuukausissa, palautusten määrä on suurimman osan ajasta kasvussa, mutta ensilainoissa tapahtuu saman verran niin kasvua kuin laskuakin. Palautukset ja ensilainat laskevat ensimmäisen kerran elokuussa, jolloin palautukset vähenevät heinäkuuhun verrattuna 567 kappaletta ja ensilainat 639 kappaletta. Marraskuussa laskua tapahtuu vain ensilainoissa, jotka vähenevät silloin 202 kappaleen verran. Seuraavaksi vähenemistä tapahtuu joulukuussa, jolloin palautuksia on tehty 666 kappaletta vähemmän kuin marraskuussa ja ensilainoja 974 kappaletta

vähemmän. Ensilainoissa kasvua ilmenee heinäkuussa, syyskuussa sekä lokakuussa ja palautuksissa heinäkuussa, syyskuussa, lokakuussa ja marraskuussa. Kesä- ja heinäkuun välissä kasvua tapahtuu huomattavasti enemmän kuin muina kasvukuukausina. Samalla täytyy kuitenkin muistaa, että Karjasillan kirjasto avautui remontin jälkeen asiakkaille 17. kesäkuuta eli kesäkuussa kirjasto ehti olla auki vain noin 10 päivää. Asiakkailta ei siis ollut kesäkuussa kovinkaan paljon aikaa vierailla kirjastossa ja tehdä palautuksia ja ensilainoja. Muina kasvukuukausina kasvu on pienempää ja hillitympää, mutta vielä elo- ja syyskuun välissä kasvu on osittain samankaltaista kuin aiempina kuukausina.

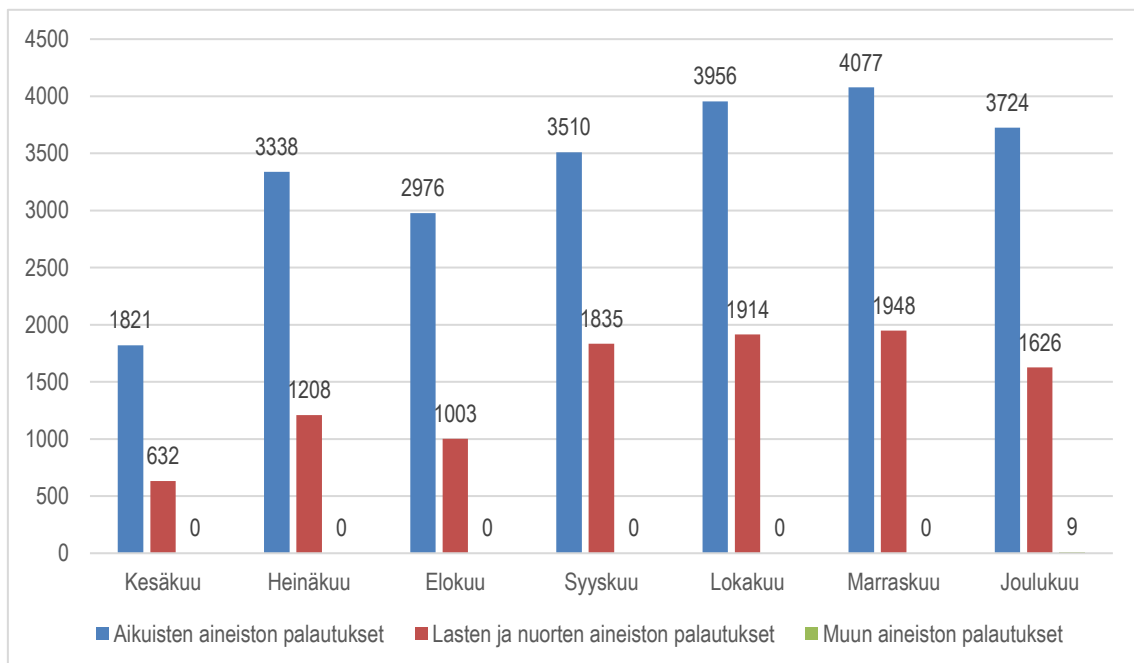
Ensilainoja ja palautuksia tutkittiin myös jakamalla ne aikuisten aineistoon, lasten ja nuorten aineistoon sekä muuhun aineistoon. Huomattavasti suurin osa ensilainoista on aikuisten aineistoa tai lasten ja nuorten aineistoa (kts. Kuvio 4). Kaikkiaan aikuisten aineiston ensilainoja tehtiin kesä- ja joulukuun välillä 22261 kappaletta ja lasten ja nuorten aineiston ensilainoja 9611 kappaletta. Muun aineiston ensilainoja tehtiin yhteensä 20 kappaletta. Eniten ensilainoja kertyi siis aikuisten aineistosta, jota ensilainattiin kaikkiaan yli kaksinkertaisesti se määrä mitä lasten ja nuorten aineistoa lainattiin yhteensä. Myös kuukausittain tarkasteltuna aikuisten aineistoa ensilainattiin lähes aina kaksinkertaisesti sen verran mitä lasten ja nuorten aineistoa ensilainattiin.

KUVIO 4. Aikuisten, lasten ja nuorten sekä muun aineiston ensilainojen määrä vuoden 2019 kesäkuun ja joulukuun välillä

Ensilainoissa tapahtuu niin kasvua kuin laskuakin (kts. Kuvio 4). Kasvua tapahtuu aikuisten aineiston ensilainoissa yhteensä 2369 kappaleen verran ja lasten ja nuorten ensilainoissa 1315 kappaleen verran. Aikuisten aineiston ensilainat kasvavat heinäkuussa, syyskuussa ja lokakuussa. Kasvua ilmenee eniten kesä- ja heinäkuun välillä, jolloin aikuisten aineiston ensilainat lisääntyvät 1279 kappaleella. Lasten ja nuorten aineiston ensilainat kasvavat heinäkuussa, syyskuussa ja marraskuussa. Lasten- ja nuorten ensilainat nousevat eniten elokuun ja syyskuun välillä, 628 kappaleella. Laskua tapahtuu aikuisten aineiston ensilainoissa kaikkiaan 1131 kappaleen verran ja lasten ja nuorten aineiston ensilainoissa 817 kappaleen verran. Laskua aikuisten aineiston ensilainoissa tapahtuu elokuussa, marraskuussa ja joulukuussa, kun taas lasten ja nuorten aineiston ensilainoissa laskua ilmenee elokuussa, lokakuussa ja joulukuussa. Eniten aikuisten aineiston ensilainat laskevat heinä- ja elokuun välillä, 452 kappaleella, ja lasten ja nuorten aineistot marras- ja joulukuun välillä, 590 kappaleella.

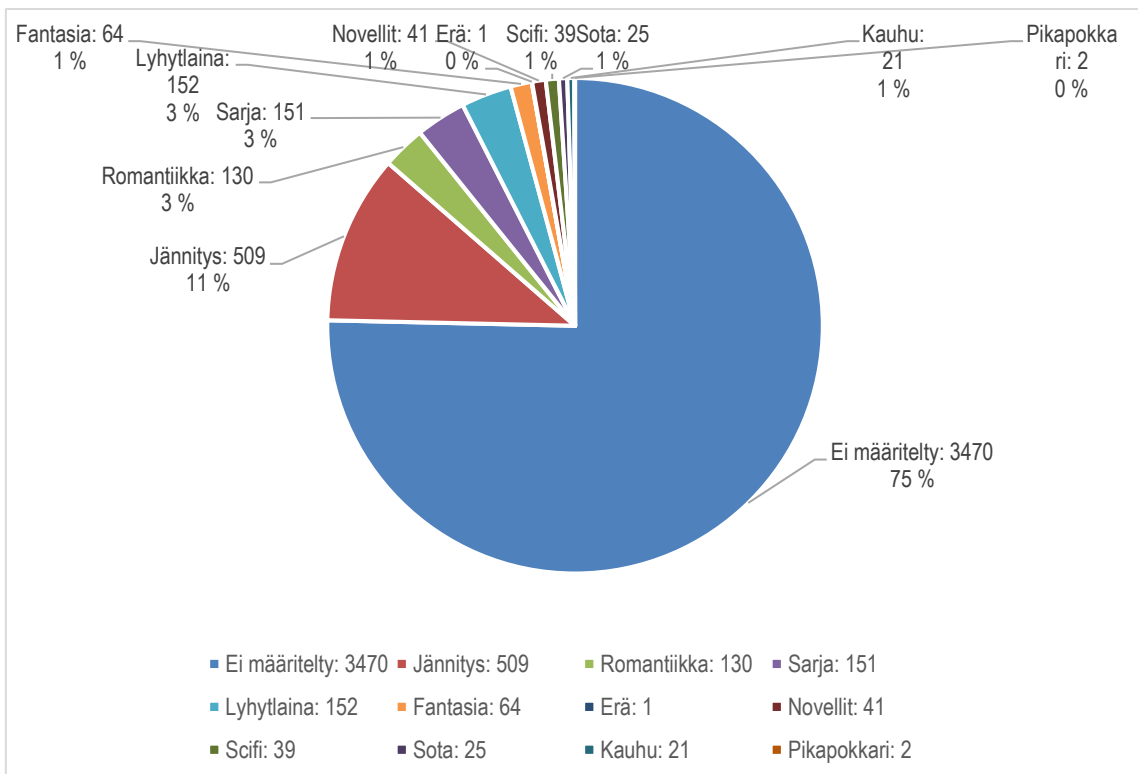
Suurin osa palautuksista on aikuisten aineistoa, jota palautettiin kaikkiaan 23402 kappaletta. Lasten ja nuorten aineiston palautuksia kertyi tutkimusjakson aikana yhteensä 10166 kappaletta. Muuta aineistoa palautettiin yhdeksän kappaletta. (kts. Kuvio 5.)

KUVIO 5. Aikuisten, lasten ja nuorten sekä muun aineiston palautusten määrä vuoden 2019 kesäkuun ja joulukuun välillä

Ensilainojen tapaan myös palautuksissa tulee ilmi kasvun lisäksi ajoittain laskua (kts. Kuvio 5). Aikuisten aineiston palautuksissa tapahtuu laskua yhteensä 715 kappaleen verran ja lasten ja nuorten aineiston palautuksissa 527 kappaleen verran. Eniten laskua aikuisten aineiston palautuksissa ilmenee heinä- ja elokuun välillä, 362 kappaleen verran ja lasten ja nuorten aineiston palautuksissa marras- ja joulukuun välillä, 322 kappaleen verran. Laskua tapahtuu elokuussa ja joulukuussa niin aikuisten kuin myös lasten ja nuortenkin aineiston palautusmäärissä (kts. Kuvio 5). Kokonaisuudessaan eniten laskevat aikuisten aineiston palautukset. Kaikkiaan aikuisten aineiston palautukset kasvavat 2618 kappaleella ja lasten ja nuorten aineiston palautukset 1521 kappaleella. Eniten kasvua aikuisten aineiston palautuksissa tapahtuu kesä- ja heinäkuun välillä, 1517 kappaleen verran, ja lasten ja nuorten aineiston palautuksissa elo- ja syyskuun välillä, 534 kappaleella. Kasvua tapahtuu kummassakin aineistossa heinäkuussa, syyskuussa, lokakuussa ja marraskuussa (kts. Kuvio 5).

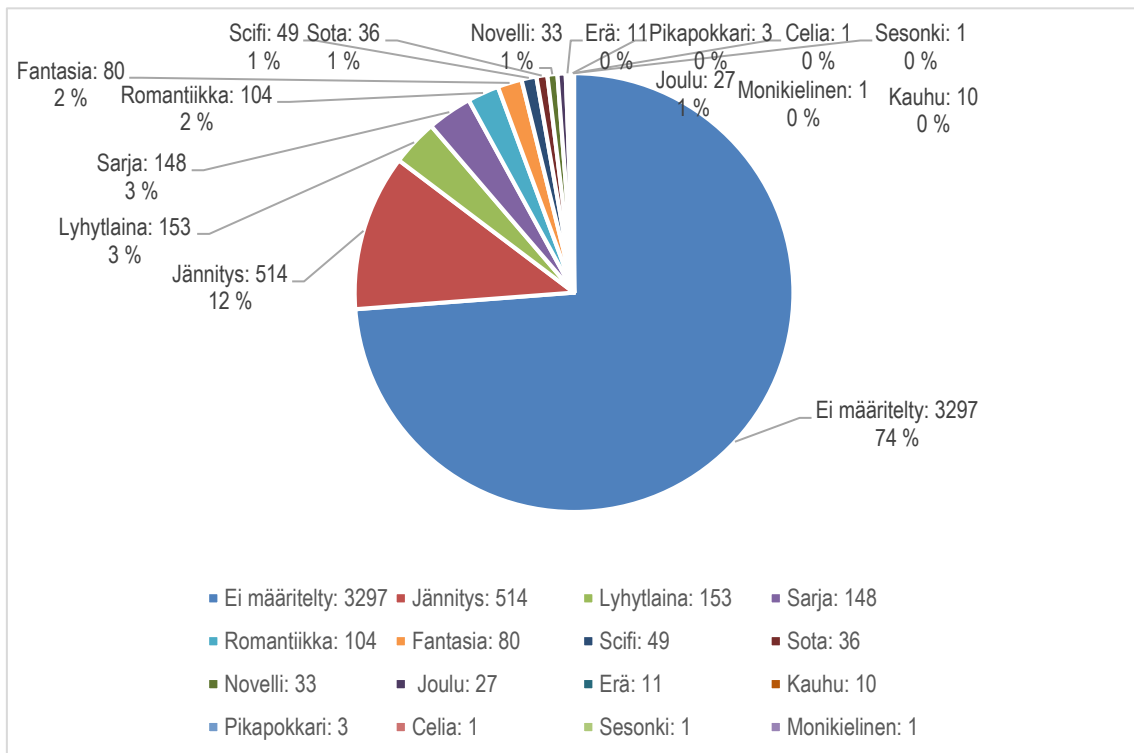
Ensilainoja pystytään tutkimaan myös jakamalla ensilainat eri genreihin eli lajityyppeihin, jolloin saadaan tietää mitä genrejä ensilainat sisältävät ja kuinka paljon kutakin genreä ensilainoihin sisältyy. Eri lajityyppien määrää heinäkuun ensilainoissa voidaan havainnollistaa alla olevalla ympyrädiagrammilla (kts. Kuvio 6).

KUVIO 6. Heinäkuun 2019 ensilainojen genret eli lajityypit kappalemäärinä ja prosenttimäärinä

Suurin osa ensilainoista on määrittelemätöntä aineistoa (kts. Kuvio 6). Kyseinen aineisto voi olla esimerkiksi kaunokirjallisuutta, joka ei kuulu mihinkään tiettyyn genreen eli genretöntä kaunokirjallisuutta. Määrittelemättömiä ensilainoja on tehty heinäkuussa 3470 kappaletta eli niiden osuus ensilainoista on jopa 75 %. Toiseksi eniten ensilainoja on tehty jännitys-genrestä, jonka prosenttiosuus ensilainoista on 11 % ja seuraavaksi lyhytlainoista ja sarjakuvista, joiden kummankin osuus kaikista heinäkuun ensilainoista on vain 3 %. Lyhytlainoista on ensilainattu 152 kappaletta ja sarjakuvia yksi vähemmän, 151 kappaletta. Niiden osuus on kuitenkin prosenttimäärinä sama, koska kokonaisuutta ajatellen lyhytlainojen ja sarjakuvien kappalemäärässä ei ole niin suurta eroavaisuutta, että se vaikuttaisi niiden prosenttiosuuksiin. Sama vaikutus näkyy myös pienemmissä genreissä, kuten fantasiassa, novelleissa, kauhussa ja scifissä, joiden kaikkien osuus on 3 % vaikka niiden kappalemäärät vaihtelevat jonkin verran. Pikapokkareiden ja eräkirjallisuuden määrä kaikista heinäkuun ensilainojen genreistä on niin pieni, että niiden osuus prosentteina on 0 %. (kts. Kuvio 6.)

Heinäkuun lisäksi myös genrejen joulukuun tilannetta tarkasteltiin lähemmin. Joulukuussa, kuten heinäkuussakin, huomattavasti suurin osa ensilainoista on ei määriteltyä eli määrittelemätöntä aineistoa (kts. Kuvio 7). Heinäkuuhun verrattuna määrittelemättömiä ensilainoja on kertynyt vähemmän, 3297 kappaleen verran. Määrittelemättömien osuus ensilainoista on 74 %, joka on yhden prosenttiyksikön verran vähemmän kuin heinäkuussa.

KUVIO 7. Joulukuun 2019 ensilainojen genret eli lajityypit kappalemäärinä ja prosenttimäärinä

Toiseksi suurin genre joulukuun ensilainoissa on jännitys, kuten aiemmin heinäkuussakin (kts. Kuvio 6 & 7). Jännityksestä on kertynyt ensilainoja kaikkiaan 514 kappaletta, joka vastaa 12 % kaikista ensilainoista. Jännityksen jälkeen eniten ensilainoja on tehty lyhytlainoista ja sarjakuvista. Lyhytlainoja ensilainattiin 153 kappaletta ja sarjakuvia 148 kappaletta. Niiden kummankin osuus ensilainoista on 3 %. Pienempiä genrejä ensilainoissa ovat muun muassa romantiikka ja fantasia, joiden kummankin osuus on 2 % sekä scifi, sota, novelli ja joulu, joiden jokaisen osuus ensilainoista on 1 %. Muita ensilainojen genrejä ovat erä, kauhu, pikapokkari, celia, sesonki sekä monikielinen. Vähäisten kappalemäärien takia niiden kaikkien osuudet ovat 0 %.

Kun heinäkuun ja joulukuun tuloksia vertaillaan, voidaan havaita ensilainojen genreissä tapahtuneet muutokset ja samankaltaisuudet. Joulukuussa ensilainoihin on tullut neljä genreä lisää: joulu, sesonki, celia ja monikielinen (kts. Kuvio 7). Genrejen kappalemäärissä ja prosenttiosuuksissa puolestaan on tapahtunut vain hyvin pieniä muutoksia. Heinäkuussa määrittelemättömien ensilainojen kappalemäärä on ollut 173 kappaletta isompi kuin joulukuussa. Prosenttiosuuksissa muutos näkyy kuitenkin vain yhden prosenttiyksikön erona heinäkuun ja joulukuun välillä. Yhden prosenttiyksikön ero tulee ilmi myös muissakin genreissä. Kokonaisuudessaan genrejen osuudet ovat pysyneet hyvin samankaltaisina, kun niiden tilannetta verrataan tutkimuksen alkupuolella ja loppupuolella.

Tutkimusta varten kerättiin tietoa myös Karjasillan kirjaston lähtevistä ja saapuvista kuljetuksista (kts. Taulukko 1). Kesäkuun ja joulukuun välillä kirjastosta lähetettiin niteitä kaikkiaan 9355 kappaletta ja saapuvia niteitä vastaanotettiin kaikkiaan 13632 kappaletta. Kaikkiaan kuljetuksissa kirjastoon siis saapui enemmän aineistoa kuin lähti.

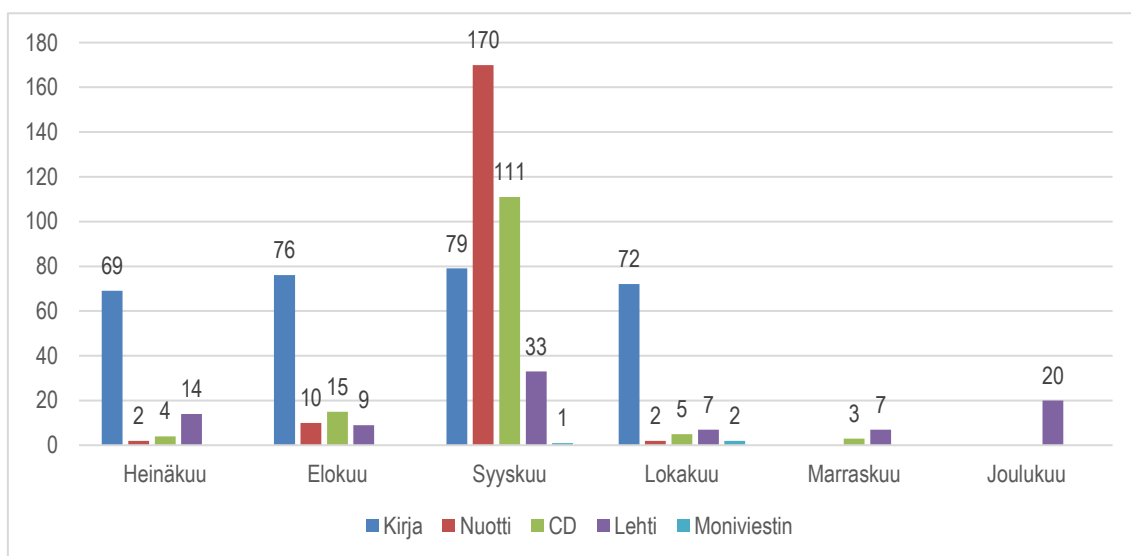
TAULUKKO 1. Kirjaston lähetetyt niteet ja vastaanotetut niteet vuoden 2019 kesäkuun ja joulukuun välillä

<i>Kuukausi</i>	<i>Lähetetyt niteet</i>	<i>Vastaanotetut niteet</i>
<i>Kesäkuu</i>	491	3057
<i>Heinäkuu</i>	1300	1865
<i>Elokuu</i>	1179	1599
<i>Syyskuu</i>	1533	1781
<i>Lokakuu</i>	1607	1862
<i>Marraskuu</i>	1411	2001
<i>Joulukuu</i>	1834	1467

Myös kuukausittain tarkasteltuna kirjasto vastaanotti lähes aina enemmän aineistoa kuin lähetti (kts. Taulukko 1). Poikkeuksena on joulukuu, jolloin kirjasto lähetti 1834 nidettä ja vastaanotti 1467. Eniten lähetettyjä niteitä kertyi joulukuussa, 1834 kappaletta ja vastaanotettuja niteitä kesäkuussa, 3057 kappaletta. Kesäkuussa vastaanotettujen niteiden suuren määrän selittää ainakin osittain se, että kirjaston hyllyjä vielä täydennettiin siinä vaiheessa, ja aineistoa tarvittiin täyttämään hyllytilaa. Kasvun lisäksi niteissä ilmenee myös laskua. Heinäkuussa vastaanotettujen niteiden määrä on laskenut reilusti yli tuhannella niteellä. Elokuussa niteiden määrä laskee niin vastaanotetuissa kuin lähetetyissä niteissä, jonka jälkeen lähetetyt niteet vähenevät seuraavan kerran marraskuussa ja vastaanotetut niteet joulukuussa. (kts. Taulukko 1.)

Lisäämällä vastaanotettuihin niteisiin palautukset ja lähetettyihin niteisiin ensilainat saadaan jonkinlainen käsitys siitä, miten paljon aineistoa tulee kirjastoon ja lähtee kirjastosta. Kirjastoon tuli aineistoa tutkimusaikana kaikkiaan 47380 kappaletta ja lähti kirjastosta 41262 kappaletta. Kuukausitasollakin aineistoa on tullut yleensä enemmän kirjastoon kuin lähtenyt pois.

Kirjasto teki tutkimusjakson aikana vaihtelevasti poistoja eri aineistolajeista. Aineistoa poistettiin kirjoista, nuoteista, Cd-levyistä, lehdistä ja moniviestimistä. Poistoja tehtiin 1.7.-31.12. välisenä aikana kaikkiaan 711 kappaletta. (kts. Kuvio 8.)

KUVIO 8. Kokoelmasta tehtyjen poistojen määrä aineistolajeittain vuoden 2019 heinäkuun ja joulukuun välillä

Kuukausittain poistoja on tehty osittain epäsäännöllisesti ja vaihtelevasti, mutta joitakin aineistolajeja on poistettu myös säännöllisesti ja tasaisesti. Säännöllisimmän poistoja on tehty lehdistä, joita

on poistettu joka kuukausi, toisin kuin muita aineistolajeja. Heinä- ja lokakuun välillä kirjojakin on poistettu säännöllisesti ja tasaisesti. Suurin osa tehdyistä poistoista keskittyy heinä- ja lokakuun välille, ja erityisesti syyskuulle. Syyskuussa on poistettu huomattavasti enemmän myös nuotteja ja Cd-levyjä, joita on muina kuukausina poistettu verrattain vähän. Moniviestimiä on poistettu hyvin vähän ja vain syyskuussa ja lokakuussa. (kts. Kuvio 8.)

Koko tutkimusaikana eniten poistettiin kirjoja, 296 kappaletta. Nuotteja poistettiin 184, Cd-levyjä 138, lehtiä 90 ja moniviestimiä kolme kappaletta. Kuukausitasolla tarkasteltuna eniten aineistoa poistettiin syyskuussa, 394 kappaletta. Myös aineistolajien näkökulmasta eniten aineistoa poistettiin syyskuussa, jolloin nuotteja poistettiin enemmän kuin muita aineistolajeja. Vähiten aineistoa on poistettu marraskuussa, jolloin poistoja kertyi kaikkiaan kymmenen kappaletta.

Tutkimusta varten tarkasteltiin myös Oulun kirjastojen välistä tasapainotuslistaa, jossa kirjastot voivat pyytää tai tarjota aineistoa riippuen yleensä siitä, onko aineistoa liikaa tai liian vähän kokoelmassa. Tasapainotuslistalla aineistoa voidaan pyytää ja tarjota esimerkiksi eri genreistä ja luokista. Tasapainotuslistalta poimittiin Karjasillan kirjaston heinä- ja joulukuun välisenä aikana tekemät pyynnöt ja tarjoamiset.

Tasapainotuslistalta tuli ilmi, että Karjasillan kirjasto on pyytänyt enemmän aineistoa kuin tarjonnut. Aineistoa pyydettiin heinäkuussa, elokuussa, syyskuussa, lokakuussa sekä marraskuussa ja tarjottiin elokuussa, lokakuussa ja joulukuussa. Aineistoa myös pyydettiin monipuolisemmin kuin tarjottiin. Kirjasto pyysi useasti lasten ja nuorten tietokirjallisuutta, aikuisten tietokirjallisuutta, jännityskirjallisuutta, lasten paksulehtisiä kirjoja, nuortenkirjoja, aikuisten genretöntä kaunokirjallisuutta ja ruotsinkielistä lasten- ja nuortenkirjallisuutta. Harvemmin pyydettiin muun muassa lasten- ja nuorten elokuvia, aikuisten äänikirjoja ja aikuisten romantiikkakirjallisuutta. Tasapainotuslistalla kirjasto tarjosi lastenmusiikkia, helppolukuisia kirjoja, lasten ja nuorten tietokirjoja luokasta 5 ja 58 sekä kuvakirjoja.

6.3 Kirjaston henkilökunnan haastattelu

Kokoelmatilastojen ja -raporttien tueksi laadittiin strukturoitu haastattelu tutkimuskirjaston eli Karjasillan kirjaston henkilökunnalle. Haastattelu sisälsi kysymyksiä kirjaston kokoelmasta ja kellutuksesta. Haastattelupyynnöt ja haastattelu lähetettiin kirjastolle sähköpostitse. Kirjaston henkilökunta

vastasi haastattelukysymyksiin kirjoittamalla vastauksensa suoraan haastattelulomakkeelle. Haastattelulomakkeen loppuun oli tehty myös avoin kommenttiosuus, jossa kirjasto pystyi antamaan esimerkiksi lisätietoja kokoelmaan tai kellutukseen liittyen.

Haastattelulomakkeen alussa pyydettiin kirjaston henkilökuntaa kuvailemaan kirjaston kokoelmaa ja kertomaan sen mahdollisista painopisteistä ja erityisistä piirteistä. Karjasillan kirjaston henkilökunta kertoi kokoelmastaan näin: ”Karjasillalla on monipuolinen lähikirjaston kokoelma, ns. lähikauppakokoelma, jossa ei ole samaa syvyyttä kuin suuremmissa yksiköissä. Musiikkilukion ja konservatorion läheisyyden vuoksi kokoelmassa on tavallista enemmän nuotteja.” Kirjaston henkilökunta mainitsi kokoelmaan vaikuttaneen myös alueen iäkkäämmät asiakkaat sekä kansalaisopiston opiskelijat. Kirjastossa kysyntää löytyy siis esimerkiksi Celia-aineistoille, äänikirjoille ja taide- ja käsityökirjoille. Väestön ja oppilaitosten lisäksi kokoelmaan ja erityisesti sen kehitykseen vaikuttavat kellunta eli asiakkaiden lainaus ja palautus, asiakkaiden pyynnöt sekä aineistosiirot muista kirjastoista.

Haastattelussa tuli ilmi myös kokoelman kehittyminen ja muotoutuminen tutkimusjakson aikana sekä kokoelman tuomat haasteet. Kirjaston henkilökunnan mukaan aineistomäärät ovat kasvaneet palautusten myötä jonkin verran Cd-levyissä, tietokirjallisuuden luokissa 1-3 sekä jännityskirjallisuudessa. Haasteita kokoelman kehitys on tuonut käytännön kokoelmatyöhön. Kirjaston henkilökunnan mukaan haasteellista on ollut ”täytyvien aineistoluokkien siivoaminen.”

Haastattelun kellutusosiossa kirjaston henkilökuntaa pyydettiin kertomaan miten kellutus on näkynyt esimerkiksi kokoelmassa tai kirjastotyössä yleisesti, onko kellutus ollut onnistunutta, onko kellutus tuonut mukanaan mitään ongelmia tai haasteita ja onko kirjasto heidän mielestään tulviva vai kuivuva kirjasto. Henkilökunta mainitsi, että kellutuksen myötä aineistoa kuljetetaan ja käsitellään aiempaa vähemmän. Kellutus on ollut Karjasillan kirjastossa onnistunutta eli kokoelma vaihtuu ja liikkuu kirjastossa, vaikka kokoelmassa tapahtuukin tulvimista joissakin luokissa. Kyseiseen ongelmaan on kuitenkin puututtu ja vastattu tekemällä poistoja ja tasapainotusta. Henkilökunnan mukaan kokoelma on osittain tulviva. Tulvimista esiintyy erityisesti musiikki Cd-levyissä, tietokirjallisuusluokissa 1-3 ja jännityskirjallisuudessa.

Haastattelussa tuli lyhyesti esille myös kirjaston asiakkailta saatu palaute kokoelmaan liittyen. Henkilökunnan mukaan asiakkailta on tullut palautetta, jossa on mainittu, että ”musiikkia ja aikakauslehtiä on liian vähän.” Haastattelulomakkeen lopussa olevassa avoimessa kommenttiosuudessa kirjaston henkilökunta huomautti, että he ovat tehneet runsaasti poistoja kirjaston vanhasta aineistosta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kokoelmatutkimus ja kokoelmien tarkastelu ovat olennainen osa kirjastotyötä ja koko kirjastoalaa jo senkin vuoksi, että kirjasto ei voi olla olemassa, toimia ja palvella asiakkaitaan ilman kokoelmaa. Kokoelmia tutkimalla ja tarkastelemalla voidaan esimerkiksi kehittää kirjaston kokoelmia ja niiden sisältöä sekä aineiston valintaa ja hankintaa, ja niiden kautta kehittää asiakaspalvelua ja lisätä asiakastyytyväisyyttäkin. Kokoelmatutkimuksen kautta on mahdollista kehittää kokoelmaa vastaamaan paremmin asiakkaiden kysyntää ja tiedontarpeita. Kokoelman tutkimisella ja ymmärtämisellä voi olla merkittävä vaikutus jokapäiväiseen kirjastotyöhön ja erityisesti kokoelmatyöhön. Parhaimmillaan kokoelmatutkimus voi tarjota kokoelmatyölle uusia näkökulmia ja menetelmiä käytännön työhön (Wilén & Kortelainen 2007, 8). Kokoelmatutkimuksen perimmäinen tavoite on kuitenkin ensisijaisesti kokoelmatuntemuksen lisääminen (Johnson 2004, 272).

Opinnäytetyössä tarkoituksena oli tarkastella kokoelman kehitystä, muuttumista ja muotoutumista. Opinnäytetyön tutkimus oli tapaustutkimus, jossa tutkimusmenetelmänä käytettiin tilastollista eli kvantitatiivista menetelmää. Tutkimusta varten kerättiin ja tutkittiin kokoelmatilastoja ja -raportteja sekä kuljetusten ja poistojen määriä. Tutkimusaineistoa saatiin myös tutkimuskirjaston henkilökunnan sähköpostihaastattelusta. Keskeisimmät tiedot, tulokset ja havainnot kerättiin kaavioihin, taulukoihin ja tekstiin. Osa kerätyistä tilastoista ja raporteista jätettiin tutkimatta ja käyttämättä, koska ne eivät olleet tarpeeksi olennaisia tutkimusta ja sen tehtävää ajatellen, ja tutkimuksesta olisi tullut liian laaja ja osittain epäolennainenkin.

Kokoelmatilastoista, -raporteista ja haastattelusta saatujen tulosten ja tietojen perusteella voidaan sanoa, että Karjasillan kirjaston kokoelmassa on tapahtunut niin kehitystä kuin muutostakin kirjaston uudelleenavaamisen jälkeen. Kokoelman kehitys on ollut suurimmaksi osaksi kasvusuuntaista, mutta ajoittain kokoelman osat, aineistolajit ja käyttö ovat myös vähentyneet.

Kirjaston kokoelma kasvoi koko tutkimusjakson ajan, kuten myös kirjaston aikuisten kokoelma. Ainoastaan lasten ja nuorten kokoelman määrässä tapahtui kasvun lisäksi myös laskua. Lasten ja nuorten kokoelman määrä väheni marraskuussa ja tammikuussa. On mahdollista, että lasten ja nuorten kokoelman vähenemiseen on voinut vaikuttaa jokin sellainen asia tai tekijä, joka ei tule kovin selvästi tai suoraan esille kerätyistä tilastoista ja raporteista. Jos kuitenkin tarkastellaan kokoelman käyttöä, kuljetuksia ja poistoja, voidaan päätellä, että lasten ja nuorten kokoelmassa on

tapahtunut pientä laskua marraskuussa, koska lasten ja nuorten aineistoa on ehkä mahdollisesti lähetetty normaalia enemmän muihin kirjastoihin, ja muutamia poistojakin on voitu tehdä. Lokakuussa kirjasto oli lähettänyt helppolukuisia kirjoja muihin kirjastoihin, mikä on myös saattanut vaikuttaa hieman lasten ja nuorten kokoelman määrään. Toisaalta on mahdollista myös, että nuorten kokoelma oli vain tilapäisesti hieman laskussa, koska juuri silloin marraskuun alussa nuorten kokoelman aineistoa oli lainattu enemmän kuin palautettu. Kokoelman määrä muuttuu ja vaihtelee kuukausien lisäksi myös viikoittain ja päivittäin jatkuvasti, mikä saattaa näkyä esimerkiksi kokoelman vähentymisenä tietyinä päivinä kuukaudessa. Pitää myös muistaa, että aineistoa ei tule ja lähde pois kirjastosta tasaisesti ja aina saman verran. Saattaa olla myös niin, että marraskuussa kokoelman laskuun ovat vaikuttaneet kaikki aiemmin mainitut tekijät eli lainaus, lähetetyt aineistot sekä poistot. Lasten ja nuorten kokoelmassa on tapahtunut laskua myös tammikuun alkupuolella. Silloin laskuun on todennäköisesti vaikuttanut joulukuun lähetettyjen niteiden suuri määrä. Joulukuussa kirjasto myös lähetti selvästi enemmän niteitä kuin vastaanotti. Sen lisäksi kirjasto oli joulukuussa tarjonnut ja antanut muille kirjastoille lasten ja nuorten tietokirjoja ja kuvakirjoja. Kirjasto on siis lähettänyt lasten ja nuorten tietokirjoja, kuvakirjoja ja muuta lasten ja nuorten aineistoa muihin kirjastoihin, mikä on luultavasti näkynyt lasten ja nuorten kokoelman määrän vähenemisenä vielä tammikuussakin.

Kokoelman käyttö eli lähinnä ensilainojen ja palautusten määrä vaihtelee ja laskee useita kertoja kesäkuun ja joulukuun välillä. Ensilainojen ja palautusten lasku ja kasvu tapahtuvat usein myös samaan aikaan tai lähes samaan aikaan. Ensilainat ja palautukset vähenevät kummatkin elokuussa ja joulukuussa. Niiden lisäksi ensilainat vähenevät myös marraskuussa. Elokuussa ja joulukuussa ensilainojen ja palautusten määrien vähentymiseen ovat vaikuttaneet todennäköisesti ainakin koulujen ja töiden alkaminen kesäloman jälkeen sekä koulujen ja töiden loppuminen joululoman ajaksi. Elokuussa ihmiset keskittyvät useimmiten enemmän koulunkäyntiin ja työelämään, ja samalla heillä on myös vähemmän aikaa käydä kirjastossa. Varsinkin opiskelijat saattavat käyttää kirjastoa vähemmän elokuussa myös sen vuoksi, että usein elokuussa ei ole vielä kokeita, projekteja tai muita laajempia tehtäviä, joihin pitäisi lainata kirjastosta aineistoa. Joulukuun loppupuolella ihmisillä alkaa usein joululoma, ja aikaa menee jouluvalmisteluihin ja joulunviettoon, joten kirjastossa ei ole ehkä aikaa käydä tai siellä ei vain muisteta käydä. Joulukuussa ensilainojen ja palautusten määrään on luultavasti vaikuttanut jonkin verran myös kirjastojen kiinniolo joulunpyhinä.

Kirjaston ensilainojen genret eli lajityypit ja niiden osuudet ensilainoista pysyivät lähes samanlaisina tutkimuksen alussa ja lopussa. Eri genrejen määrässä oli jonkin verran eroavaisuuksia, kun

heinäkuun genrejen määriä vertailtiin joulukuun määriin, mutta ne olivat kuitenkin sen verran pieniä, että genrejen prosentiosuuksissa ne näkyivät vain yhden prosenttiyksikön eroina. Yhtenä syynä genrejen samanlaisuuteen heinäkuussa ja joulukuussa voisi olla ihmisten yleensä hyvin vakiintuneet lainaustottumukset. Useimmissa kirjastoissa samat tietyt genret ovat aina suosittuja ja kysytyjä. Esimerkiksi genretöntä kaunokirjallisuutta lainataan ja kysytään usein runsaasti ja jatkuvasti, mikä näkyy myös ensilainojen genreissä ja niiden määrissä.

Karjasillan kirjastossa kellutus on vaikuttanut kokoelmaan, kuljetuksiin ja osittain kokoelmatyöhönkin. Aineiston kuljetukset ja käsittely ovat vähentyneet kellutuksen myötä. Toisaalta kellutus on aiheuttanut myös jonkin verran tulvimista kirjaston kokoelmassa. Ensilainojen ja palautuksien määriä vertailemalla pystyttiin huomaamaan, että palautuksia on tehty enemmän kuin ensilainoja. Jo siitä voitaisiin mahdollisesti päätellä, että kokoelma on osittain tulviva tai ainakin taipuvainen tulvimiseen. Tutkimuksen haastatteluosuuksissa selvisi, että tulvimista on esiintynyt erityisesti musiikki Cd-levyissä, tietokirjallisuusluokissa 1-3 sekä jännityskirjallisuudessa. Kokoelman tulvimisesta tehty päätelmä siis varmistui ja tarkentui kirjaston henkilökunnan haastattelusta saaduilla tiedoilla.

8 POHDINTA

Mietin pitkään opinnäytetyön aihetta, koska en ollut aluksi varma, mistä haluaisin tai voisin mahdollisesti tehdä opinnäytetyön. Lopulta tulin siihen tulokseen, että haluaisin opinnäytetyön liittyvän jollakin tavalla kokoelmiin tai kokoelmatyöhön. Ensin ajattelin, että voisin tarkastella ja arvioida esimerkiksi jotain tiettyä luokkaa tai genreä kirjastossa, ja mahdollisesti tehdä poistojakin. Kysyin Oulun kaupunginkirjastosta, että olisiko heillä tarvetta tutkimukselle ja mahdollisia aiheita opinnäytetyölle, jotka liittyisivät kokoelmiin. Alueellinen kirjastopalvelupäällikkö Minna Männikkö ehdotti, että tutkisin pian uudelleen avautuvan Karjasillan kirjaston kokoelman kehittymistä. Aihe vaikutti mielenkiintoiselta, ja tutkimukselle löytyi tarvetta ja mielenkiintoa myös toimeksiantajan puolelta, joten päätin, että teen opinnäytetyöni ehdotetusta aiheesta.

Opinnäytetyön aiheen valitsemisen ja aloituskesustelun jälkeen aloin keräämään kuukausittain tilastotietoja Karjasillan kirjaston kokoelman koosta. Tilastojen ja raporttien lisäksi tein tutkimusta varten myös strukturoidun lomakehaastattelun tutkimuskirjaston henkilökunnalle. Tein haastattelusta yksinkertaisen ja helposti toteutettavan, koska en halunnut tehdä tutkimuksesta liian laajaa tai turhan monimutkaista. Haastattelun suunnittelemiseen ja tekemiseen ei lopulta jäänyt kovin paljon aikaa, koska huomattava osa ajasta meni tilastojen ja raporttien keräämiseen, tutkimiseen ja analysoimiseen. Vaikka haastattelu tehtiinkin melko nopeasti, se vaikutti merkittävästi tutkimuksesta saatuihin tuloksiin ja johtopäätöksiin. Haastattelun kautta tutkimukseen saatiin kirjastoammatillaisten näkökulma, joka tuki, selkeytti ja täydensi muita tutkimuksen tuloksia ja havaintoja.

Opinnäytetyötä varten täytyi myös etsiä ja lukea useita erilaisia lähteitä, jotta teoriapohja olisi tarpeeksi laaja ja monipuolinen. Sopivien ja tarpeeksi olennaisten lähteiden löytäminen oli ajoittain vaikeaa, koska kokoelmiin ja erityisesti kellutukseen liittyen on yleisesti saatavilla aika rajallisesti ja suppeasti aineistoa. Varsinkin fyysisiä kirjamuodossa olevia teoksia löytyi yllättävän vähän. Löysin onneksi jo opinnäytetyöprosessin alkupuolella pari olennaista perusteosta, joilla pystyin rakentamaan teoriapohjaa eteenpäin. Kirjojen tueksi löysin suhteellisen kattavasti ja monipuolisesti erilaisia artikkeleita, opinnäytetöitä, tutkimuksia, tilastoja ja muita verkkoaineistoja. Aineistojen lukemisessa, läpikäymisessä ja muistiinpanojen tekemisessä meni hieman liikaakin aikaa. Varsinkin englanninkielisten kirjojen ja muiden aineistojen lukeminen oli hidasta, koska usein aineistoissa oli outoja tai muuten hankalia sanoja, joiden merkitystä en tiennyt. Välillä lukemista ja koko opinnäytetyön tekemistä haittasi myös muut asiat, kuten ammattiharjoittelun suorittaminen.

Opinnäytetyön teoriapohjan ja tulosten kirjoittaminen oli yllättävän helppoa ja mielenkiintoistakin, kun tarvittavat muistiinpanot ja suunnitelmat kirjoittamista varten oli tehty. Kirjoittaminen oli useimmiten kiinnostavaa ja palkitsevaakin. Kirjoittamisen edetessä pystyi näkemään kuinka opinnäytetyö kehittyy ja muotoutuu.

Opinnäytetyöprosessin ajankäyttöä ja suorittamista olisi voinut suunnitella ja miettiä heti alusta lähtien paremmin ja tarkemmin. En tehnyt opinnäytetyön tekemiselle kunnollista ja tarpeeksi rajattua suunnitelmaa, mikä näkyi muun muassa opinnäytetyöprosessin ajallisena pitenemisenä.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyö onnistui lopulta melko hyvin, vaikka opinnäytetyöprosessin aikana tulikin ilmi monia hankaluuksia ja opinnäytetyön tekeminenkin oli ajoittain hyvin hidasta. Opinnäytetyöprosessissa oli selvästi omat heikkoutensa ja vahvuutensa. Opinnäytetyön kirjallinen osuus ja kirjoittaminen onnistuivat todennäköisesti parhaiten. Vaikeinta opinnäytetyössä oli ajankäyttö ja lähdeaineiston lukeminen.

Oppimiskokemuksena opinnäytetyö oli erittäin kehittävä, opettava ja vaikuttavakin. Opinnäytetyön aikana opin paljon uutta tutkimustavoista, -menetelmistä ja -näkökulmista sekä kokoelmista ja kokoelmatermeistä. Tutkimuksessa tutuiksi tulivat myös tilastot ja raportit sekä niiden kerääminen, tutkiminen ja analysoiminen.

Tutkimuksesta saatuja tuloksia ja johtopäätöksiä olisi mahdollista hyödyntää ja käyttää ainakin aiheeseen liittyvissä jatkotutkimuksissa tai kirjaston kokoelmien ja kokoelmatyön suunnittelussa. Tutkimuksesta saaduilla tuloksilla voitaisiin kehittää jatkossa esimerkiksi kirjaston kokoelmia ja kokoelmatyötä sekä aineiston valintaa ja hankintaa. Tuloksia voisi ehkä hyödyntää myös Karjasillan kirjaston ja sen kokoelman esittelyssä ja muissa kokoelmiin liittyvissä dokumenteissa, raporteissa ja esityksissä. Jatkotutkimuksissa voitaisiin tutkia vielä laajemmin ja monipuolisemmin kokoelman eri osia ja niiden ominaisuuksia, kuten aineistolajeja, lajityyppejä ja aineistoluokkia, ja esimerkiksi vertailla niiden kehitystä. Muissa tutkimuksissa voitaisiin ottaa enemmän huomioon kokoelman kehittyminen ja muuttuminen myös asiakkaiden eli käyttäjien näkökulmasta. Opinnäytetyöni tutkimus keskittyi tarkastelemaan kokoelman kehittymistä lähes kokonaan vain kokoelman ja sen käytön näkökulmasta, joten luulisin, että aihetta olisi tarve tutkia myös jonkin verran käyttäjien näkökulmasta.

LÄHTEET

Bartlett, W. 2014. Floating Collections: A Collection Development Model for Long-Term Success. California: Libraries Unlimited.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Johnson, P. 2004. Fundamentals of Collection Development & Management. American Library Association. Chicago. Viitattu 11.3.2020, <http://uni-sz.bg/truni11/wp-content/uploads/biblioteka/file/TUNI10042597.pdf>.

Jyväskylän yliopisto 2015. Määrällinen tutkimus. Viitattu 26.3.2020, <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>.

Jyväskylän yliopisto 2015. Tapaustutkimus. Viitattu 26.3.2020, <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus>.

Kaleva 2019. Karjasillan uudistunut kirjasto avautuu reilun viikon päästä – omatoimikäytöstä kerrotaan myöhemmin. Viitattu 14.12.2019, <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/karjasillan-uudistunut-kirjasto-avautuu-reilun-viikon-paasta-omatoimikaytosta-kerrotaan-myohemmin/821045/>.

Kirjastot.fi 2019. Kirjastohakemisto: Karjasillan kirjasto. Viitattu 14.12.2019, <https://hakemisto.kirjastot.fi/oulu/karjasilta/services>.

Kirjastot.fi 2019. Kirjastohakemisto: Oulun pääkirjasto. Viitattu 13.12.2019, <https://hakemisto.kirjastot.fi/oulu/oulu>.

Kirjastot.fi 2018. Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Viitattu 13.12.2019, <https://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=231&years=2018&stats=1%2C33%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%2C183#results>.

KirjastoVirma 2019. Oulun kaupunginkirjaston historiaa. Viitattu 14.12.2019,
<http://www.kirjastovirma.fi/kirjastot/oulu>.

Kotila, H. 2013. Tavoitteena pikkuusen paree kokoelma – kirjaston kokoelmapolitiikka ja kokoelmatyö. Turun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 12.3.2020, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/63906/Kotila_Hanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Niskala, K. 2007. Tietoa & tarinoita – Oulun kaupungin kirjastolaitos 130 vuotta. Oulu: Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto.

Oulun kaupunki 2019. Aineiston valinta. Aineiston valintaperiaatteet. Viitattu 14.3.2020,
<https://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/aineiston-valinta>.

Oulun kaupunki 2019. Kirjastoautot. Viitattu 13.12.2019,
<https://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/kirjastoautot>.

Oulun kaupunki 2019. Lainaaminen ja maksut. Viitattu 13.12.2019,
<https://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/lainaaminen-ja-maksut>.

Oulun kaupunki 2014. Toimintakertomus 2014: Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. Viitattu 23.3.2020,
https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=5d8d38f7-9ffa-4bda-88c5-8cc56a2b36ed&groupId=78400.

Oulun kaupunki 2015. Toimintakertomus 2015: Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. Viitattu 23.3.2020,
https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=e67b8f1d-ceee-4bcb-a7f1-934f4c19a137&groupId=78400.

Partanen, P. 2019. Karjasillan kirjasto jälleen auki. Lintulammen sanomat (1), 22.

Partanen, P. 2019. Pohjankartanon peruskorjaus on vuosien urakka. Lintulammen sanomat (1), 23.

Weber, K. 2014. The Benefits and Drawbacks of Working with Floating Collections: The Perceptions of Public Librarians. University of North Carolina. Information and Library Science. A Master's paper. Viitattu 26.3.2020, <https://doi.org/10.17615/yjdh-8626>.

Wilén, R. & Kortelainen, T. 2007. Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet: teoria, menetelmät ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Kokoelma ja sen muotoutuminen ja kehitys:

1. Minkälainen kokoelma Karjasillan kirjastossa on?
2. Onko kokoelmassa joitain painopisteitä tai muita erityisiä piirteitä, joita voisi mainita? Minkälaisia?
3. Miten kokoelma on muotoutunut ja kehittynyt kirjaston avajaisten (kesäkuu 2019) jälkeen?
4. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet kokoelmaan ja sen kehitykseen?
5. Onko kirjaston kokoelmassa ja sen kehityksessä tullut vastaan ongelmia tai haasteita? Entä hyviä puolia? Minkälaisia?
6. Onko kirjaston asiakkailta tullut palautetta kokoelmasta? Minkälaista?
7. Miten Karjasillan kaupunginosan alue, väestö ja palvelut ovat vaikuttaneet kirjaston kokoelmaan ja sen muotoutumiseen/kehitykseen?
8. Miten ja minkälaiseksi arvelisitte kokoelman muuttuvan ja kehittyvän jatkossa?
9. Miten Karjasillan kirjaston tiloja ja kokoelmaa muutettiin ja uudistettiin remontin yhteydessä?

Kellutus:

1. Miten kellutus on näkynyt Karjasillan kirjaston kokoelmassa/kokoelmatyössä/kirjastotyössä/muussa asiassa, missä?
2. Onko kellutus mielestänne onnistunut? (esim. tuoko kellutus tuoretta aineistoa ja liikkuuko aineisto, muuta, mitä?)

3. Onko kellutus tuonut mukanaan haasteita tai ongelmia? (esim. lisännyt työmäärää, aiheuttanut epätasapainoa kokoelmassa, muuta, mitä?)

4. Onko Karjasillan kirjasto mielestänne tulviva vai kuivuva kirjasto? Miksi?

5. Oletteko käyttäneet kellutukseen liittyviä työmenetelmiä eli tasapainotuspalstaa, ylläriboxia tai kellutusvitosta?

Muuta huomioitavaa tai kommentoitavaa esim. Karjasillan kirjaston kokoelmaan tai kellutukseen liittyen: